

KANSA TAISTELI

- miehet kertovat

N:o 1
1957

Turkin sodasta Suezin kanavalle

Jo Turkin sotaan

lähtevien vakuutettujensa vakuutukset piti ensimmäinen suomalainen henkivakuutusyhtiö KALEVA voimassa koko historiallisen sotaretken ajan, vaikka — kuten asiakirjoissa mainitaan — se olikin yhtiölle epävarmaa ”epäterveellisen ilmaston ja turkkilaisten tunnetun vähemmän inhimillisen sodankäytitavan vuoksi”.

Suezille lähtevien

valvontajoukkojen mukana on myös Kalevan vakuutettuja. Näiden poikien ”selustan” turvaa nyt Turkin sodan ajoista vankkumattomaksi kehittynyt yhtiö. Sen periaatteena on vakuutettujensa taloudellinen turvallisuus kaikissa olosuhteissa.

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ

KALEVA

Maan vanhin henkivakuutusyhtiö

KANSATAISTELI

— miehet kertovat

KUVAUKSIA SOTIEMME TAPAHTUMISTA

Päätoimittaja: Kenraaliluutnantti A. Blick

TOIMITUSKUNTA: Puheenjohtaja kenraaliluutnantti K. L. Oesch, jäsenet kenraalimajuri Verner Gustafsson, kenraalimajuri R. Lagus, kontra-amiraali S. Sundman, eversti L. Harvila, eversti B. Ikonen, eversti E. Kuussaari, eversti G. Magnusson, eversti Valo Nihilä, eversti U. A. Tähtinen, varatuomari Julius Lagus, väpeli G. Lehti.

Toimitus: Munkkiniemi, Dosentintie 2 - Puhelin 48 20 50

Konttori: Helsinki, Korkeavuorenkatu 28 - Puhelimit: tilaukset 19 367, levikinhuolto 62 22 71

Postisiirtotili n:o 94 941

Kustantaja: Sanoma Osakeyhtiö

ILMESTYÄ v. 1957 neljänä numerona. Tilaushinta koko vuodelta 200 mk.

No 1 — 4. 6. 1957 — 1. vsk.

TAIPALELLE LÄHDETTÄESSÄ

MITÄ JA MIKSI MIEHET KERTOVAT?

VUOSINA 1939—44 käymistämme puolustusodista, jotka jouduimme käymään vain puolustaaksemme olemassaolomme oikeutta ja säilyttääksemme oman vapaan elämäntapamme ja yhteiskuntajärjestyksemme, on jo paljon kirjoitettu ja kerrottu. Monien nidosten sadoilla ja tuhansilla sivuilla on jo talletettuna vapaustaistelujemme yleinen kulku, divisioonien ja armeijakuntien keskitykset, ryhmitykset ja taistelut ajanmukaisessa järjestyksessä. On jo kirjoitettu ja julkaistu satoja jopa tuhansia sivuja divisiooniemme, rykmenttiemme, pataljooniemme, rannikoittemme puolustajien, lentäjien ym. taisteluista ja muusta sotien aikaisesta toiminnasta. Nämä, milloin kiinnostavat ja mieltä jännittävät, milloin kuivat ja koruttomat, mutta aina silti sisältörikkaat esitykset ja kuvaukset kertovat kansamme kohtalonajan historiasta, Suomen kansan ehkä raskaimman ajan taisteluista, uhrivalmiudesta ja annetuista uhreista, jotka aikakirjoissamme kautta aikojen tulevat säilymään vapautemme hintana ja lunnaina.

Onko sitten jo kirjoitettujen ja käytettävissämme olevien romaani- ja muiden teosten, niin tunnettujen kuin "tuntemattomien sotilaiden" kuvausten lisäksi vielä jotakin kerrottavaa? Kannattaako nyt taipaleelleen lähtevässä erikoisjulkaisussa ryhtyä täydentämään jo kerrottua ja lähemmin kuvailemaan puolustustaisteluamme ja siihen liittyviä yksityiskohtia? Vastaus tähän kysymykseen voi olla vain myöntävä. Tähän mennessä on esitetty suurten tapahtumien ääriviivat, päätapahtumat, suurten yhtymien ja joukko-osastojen toiminta. Kuvaamatta ja kertomatta on vielä satoja ja tuhansia rohkeiden, epäitsekäiden, uhrivalmiiden, neuvokkaiden ja pelottomien miesten, taistelijain ja pienten taistelu-

ryhmien tekoja, taistelu- ym. suorituksia ja sankariteitä, jotka milloin erikseen, milloin yhteisesti ovat ratkaisevalla tavalla vaikuttaneet taistelun kulkuun. Ne ovat omiaan meissä taistelun tuhoilta säilyneissä ja nousevissa sukupolvissa herättämään ihailua, arvontoa ja kunnioitusta.

Mannerheim-ristin ritareita nimitettiin vain vaajat 200. Näiden näkyvällä tavalla palkituiksi tulleiden esimerkillisten taistelijain ansioista mainitsee virallinen tiedonanto lyhyesti vain olennaisimmat seikat. Kuten esimerkiksi mainehikkaasta jääkäri A. Törmälehdosta, "joka eräässä taistelussa joukkueenjohtajan haavoituttua oma-aloitteisesti esti konepistoolillaan vihollisjoukkueen etenemisen ja suojasi täten omien haavoittuneiden siirron turvaan, ja joka eräässä toisessa taistelussa valtasi yksin vihollisen torjuntatykin ja lisäksi käsikranaateilla ja konepistoolilla tuhosi useita vihollispesäkkeitä ja niiden miehistöjä." Lyhyt mutta ytimekäs on maininta erään alikersantin vavahduttavan tuloksetkaasta toiminnasta ja riipaisevasta kaatumisesta: "Alikersantti Tuomala tuhosi 26. 6. 44 vihollisen ankaraa hyökkäystä torjuttaessa 8 panssarivaunua, 2 rynnäkkötykkiä ja 4 vetotraktoria kaatuen itse tykin tuhoutuessa. Teollaan alikersantti Tuomala vaikutti ratkaisevasti siihen, että vihollisen hyökkäys tuli torjutuksi." Tämänlaatuisten ja näihin verrattavien mainetekojen lähempi kuvaaminen, miten, missä ja millä tavalla, olisi arvokasta lisää taistelukertomuksiin, se toisi valaistusta toimintaan, joka herättää mielenkiintoa ja kunnioitusta.

Varmaankin yhtä ansioituneita, kenties ansioituneempiakin miehiä jäi epäilemättä monia satoja palkitsematta tuolla varsin harvinaiseksi jääneellä kunniamerkillä. Panssarivaunujen kylmäverisiä tu-

hoojia taisteli riveissämme sadoittain. Tällaisten miesten tekoja, jotka usein vaikuttivat ratkaisevasti paikallisen taistelutoiminnan kulkuun ja pelastivat kriittillisen tilanteen, ei ole syytä jättää unohtuksiin. Sadat ja tuhannet esimerkilliset suoritukset, miesten ja taisteluryhmien, partioiden ym. tekoina aina siviilirintamaan, väestönsuojeluun, ilmapommituksiin ja ilmatorjuntaan saakka, ovat omiaan antamaan loistoa ja erikoislaatuista arvoa kansamme raskaiden taisteluvuosien aikana kestäville kokeelle ja uuvuttavalle, mutta silti kestetylle taakalle.

Velvollisuutensa täyttäneiden ja tehtävänsä hyvin suorittaneiden miestemme työt ovat omiaan tarjoamaan esimerkkejä niin sotilaallisessa koulutuksessa kuin kansan hengen ja uhrivalmiuden kasvatamisessa ja lujittamisessa mahdollisten, tulevien kovien päivien varalle. Lukemattomat taistelumme aikojen teot, joita ei vielä ole kerrottu eikä muistiin kirjoitettu, vaan jotka piilevät vaatimattomien ja kerskailua karttavien miestemme mielessä, ovat uusia värinkin tarinoita, joita meillä ei ole varaa jättää kertomatta.

Viimeisten puolustusotiemme sotilasta ja heidän toiminnastaan on laajalti levinneessä ja kaikkien hyvin tuntemassa romaanissa "Tuntematon sotilas" esitetty yleistävä lähikuva, joka monessa suhteessa on satuttava ja naulan kantaan osuva. Miestemme kuvausten pohjasävyinä ovat itse asiassa rohkeat teot, joissa koruton sankaruus piilee näkymättömänä miesten sydämissä. Ulkonaiset muodot ovat vaatimattomat, pinnallista koreilua vailla, itsekehua ja kerskailua ei sallita. Miesten elämästä ja toiminnasta pitkän sodan ja taistelujen aikana esitetään vain arkinen puoli.

Pantakoon myös merkille, että tehdään selvä ero toisaalta purnaamisen, toisaalta niskoittelun ja kapinoimisen välillä. Tuntematon sotilaamme purnaa yleensä vaarattomalla ja harmittomalla tavalla, **mutta suorittaa annetut käskyt ja tehtävät, usein jopa erittäin loistavasti.** Kurin hän ymmärtää lähinnä sisäisenä alistumisena eikä ulkonaisten, pinnallisten muotojen noudattamisena, mitä suomalainen sotilas arkisissa oloissa yleensä pyrkii karttamaan. Kurista jää näin ollen vain sen olennaisin puoli jäljelle. Ja niinhän asia loppujen lopuksi onkin, että taistelua ei voiteta kurin pinnallisilla muodoilla, vaan pikemminkin Rokan ja Hietasen kaltaisten tyyppien taistelutaidolla, rohkeudella ja velvollisuudentunnon sisäisellä kypsyydellä.

Mutta tuntemattomien sotilaiden joukossa oli myös suuri osa sellaisia, jotka vaiteliaina, hiljaisina ja minkäänlaista melua itsestään tai tehtävästään pitämättä, sekä mielensä että hermonsa halliten, suorittivat tehtävänsä, oli se sitten kevyt tai raskas. Puheena olevassa romaanissa on tämänlaatuinen tyyppi melkein täysin unohtunut.

Joskin Linnan esittämien sotilaiden tyyppi- ja luonnekuvat yleensä, samoin kuin taistelukuvaukset, ovat sattuvia, selviä, usein jopa loistaviakin, niin kokonaan toista laatua ovat ne taustakuvat ja taustaañet, jotka hänen omina ajatuksinaan kuu-

lutvat ja näkyvät puolustustaistelumme näyttämön kulisseinä. Usein ne kuuluvat ivallisina ja näkyvät halveksivina suhtautumisessaan maanpuolustukseen. Taustaañi pyrkiikin tarkoituksellisesti valjastamaan muuten onnistuneesti kuvatut sotilaamme pelkän kylmän käskyn nojalla muka herrojen sotavankkureiden eteen, miesten tietämättä tuskin mitään niistä arvoista, joita he puolustivat. Jos sotilaamme olisivat olleet niin valistumattomia, niin lyhyeen olisi puolustautumisemme päättynyt, sillä vaaraton purnausta olisi pian muuttunut ilmiäpinaaksi. Kylmä tarkoitukseton käsky ei kauas kannan, vaan perustana täytyy olla joko tajuttuja tai ymmärrettyjä arvoja, usein alitajunnassa piileviäkin, joiden maaperästä versoaa kunnian- ja velvollisuuden tuntu.

Suomalainen sotilas, niin tunnettu kuin tuntematonkin, oli tietoinen siitä, mikä hänen isänmaataan uhkasi, minkä arvojen puolesta hän taisteli henkeen ja vereen saakka Taipaleen, Tolvajärven, Suomussalmen ja Talin-Ihantalan ym. voittojen saavuttamiseksi, ja kun hän sitkeästi ja uhrivalmiina puolusti Summan asemia. Emme jatkosodan viimeisessä vaiheessa olisi pystyneet asettamaan sulkua vihollisen jatkuville hyökkäyksille emmekä saavuttamaan ratkaisevaa torjuntavoittoa, elleivät sotilaamme olisi olleet tietoisia siitä, mikä olisi ollut vieraan kansan miehittämän maan kohtalo ja mitä olisi merkinnyt rautaisen esiripun siirtyminen Pohjanlahdelle ja Tornionjoelle. Suomalainen sotilas ei taipunut sorron alle, ja Suomen kansa oli valmis uhraamaan kaikkensa karkoittaakseen orjuuden.

Jokainen suomalainen on sotaa vastaan. Emme ole tahtoneet sotaa, emmekä tahdo sitä tulevaisuudessaakaan. Olemme halunneet ja haluamme vastaisuudessaakin elää rauhassa. Sodan vastustaminen ja rauhan säilyttäminen ovat suomalaisille itsestään selviä asioita. Koska kuitenkin sekä sota että rauha eivät ole meidän määrättävissämme, koska niistä määrääminen aina on "korkeammassa käsissä", on Suomen miehille ja naisille sekä puhuttava että kirjoitettava oman maan puolustuksen välttämättömyydestä ja siihen tarpeellisesta valmennuksesta. On tehtävä selväksi, että tälle alttarille kannetut uhrat eivät ole menneet eivätkä tule menemään hukkaan. Kansojen historia osoittaa meille, että jokaisessa pienessä kansassa, joka on tietoinen omasta kutsumuksestaan ja omasta tehtävästään, pyrkimys vapauteen ja riippumattomuuteen sekä niiden säilyttämiseen on koko kansan elämän kantavia voimia. Tämä pyrkimys pitää kansaa pystyssä, se antaa sille voimia suorittaa uhrauksia ja kestää kieltäyksiä. Vapaustaistelut, vapautta uhkaavan vaaran torjuminen ja halu määrätä omista kohtaloistaan muodostavat pienten kansojen historian uljaimmat ja kauneimmat luvut.

Paljon on suomalainen sotilas kautta aikojen saanut kestää. Hän kestää tulevaisuudessaakin maansa vapautta puolustaessaan. Varmaankin myös Suomen kansa niin tahtoo ja antaa miestensä kestäminen aineelliset edellytykset.

J. L. Oesch

Eversti evp Valo Nihtilä

ERÄITÄ AJATUKSIA YLIPÄÄLLIKÖSTÄMME SUOMEN MARSALKASTA

Suomen Marsalkka G. Mannerheim, jonka syntymästä 4. 6. 1957 tulee kuluneeksi 90 vuotta

SUOMEN kansan keskuudesta on noussut persoonallisuuksia ja johtajia aina silloin, kun niitä kiipeimmin on tarvittu. Kansamme kypsyyssä itsenäisyyttään kohti oli meillä miehiä, jotka johtivat tähän tähtäävää valmennus- ja kypsyttämistyötä. Samoin löytyi mies ja hänen rinnallaan miehiä itsenäisyytemme toteuttajiksi. Paljon vaikeammaksi on käynyt kuitenkin nuoren valtakuntamme vapauden säilyttäminen, joka jo ensimmäisen maailmansodan loppuvaiheen sekavissa oloissa, mutta varsinkin toisen sodan aikana asetettiin perin kyseenalaiseksi. Pieni kansamme, joka oli järkähtämättä uskonut olemassaolonsa oikeuteen ja iaiminlyönyt puolustuksensa lujittamisen, joutui pettymyksekseen toteamaan voimakkaamman oikeuden ratkaisevan valta-aseman. Näissä toisinaan epätoivoisilta näyttävissä olosuhteissa meille jälleen annettiin mies, joka pystyi ohjaamaan maamme monien taistelukenttien kätkemien kamppailujen kautta rauhaan. Tämä mies oli vapaaherra ja Suomen Marsalkka C. G. Mannerheim. Hänessä oli yhtynyt epäitsekäs, uhrautuva ihminen, kokenut sotapäällikkö ja kaukonäköinen valtiomies. Hän oli se auktoriteetti, jota rauhaa rakastava, mutta oikeuksistaan ehdottomasti kiinnipitävä kansamme noina hetkinä tarvitsi.

Marsalkkamme ansioista sotapäällikkönä samoin kuin valtiomiehenäkin on jo paljon puhuttu ja kirjoitettu ja tullaan varmaan vielä paljonkin kirjoit-

tamaan. Todettakoon tässä yhteydessä vain sodan lopputulos, joka niin talvisodan päättyessä kuin v:n 1944 pitkien taisteluvaiheiden jälkeen osoitti puolustuksemme kestäneen. Puolustustaistelumme tällainen lopputulos takasi maamme jatkuvan itsenäisyyden ja länsimaisen yhteiskuntajärjestyksen valtiollisen elämämme perustaksi.

Ihmisenä Marsalkkamme oli oikeudenmukainen ja tinkimätön esimies, joka vaati tiukassa paikassa alaisiltaan paljon, mutta itseltään kuitenkin eniten. Merkille pantavaa on, ettei hän kertaakaan sotien aikana ottanut pienintäkään lomaa ja vain kerran, terveytensä horjuessa, Tasavallan Presidentin kehoituksesta vain lyhyeksi ajaksi jätti paikkansa toipakseen sairaudestaan.

Perusteellisen harkiten hän syventyi asioihin ja tilanteisiin. Ennen ratkaisuaan Suomen Marsalkka tahtoi tarkoin tutustua alaistensa esittelijöiden ja usein, jos mahdollista, myös niiden rintamakomentajien mielipiteisiin, joita päätös koski. Näin hän varmistautui siitä, että päätökseen liittyvällä toimenpiteellä oli mahdollisuus onnistua. Hänellä oli harvinainen kyky toisaalta valita onnistuneesti lähimmät miehensä ja työtoverinsa asioiden valmistajiksi ja esikuntatyön suorittajiksi sekä toisaalta itse keskittyä olennaisen ja epäolennaisen toisistaan erottamiseen ja suurten päätösten tekoon.

Tarkoin seurasi Marsalkka myös alaisiaan niin

HAJAKUVIA YLIPÄÄLLIKÖSTÄ

”välirauhan” ja vuosien 1941—44 sodan ajoilta

YLIPÄÄLLIKÖ JA HÄNEN SOTILAANSA

SUOMEN pelastus oli, että sen käytettävänä toisen maailmansodan myllerryksessä oli sellainen ylipäällikkö kuin Suomen Marsalkka. Suomen kansa tunsi hänet ja luotti häneen, hän tunsi Suomen kansan ja luotti siihen. Tähän keskinäiseen tuntemukseen ja luottamukseen perustui ja sisältyi voimakas molemminpuolinen kunnioitus. Niinpä Suomen Marsalkka saattoikin sodan puhjettua ja Tasavallan Presidentin nimettyä hänet 30. 11. 1939 puolustusvoimiemme ylipäälliköksi, asettaa luottamuksen päällikköön onnistumisen ensimmäiseksi ehdoksi ja antaa sotilailleen taistelun tunnukseksi Suomen kansalle kalleimmiksi ja pyhiksi tietämänsä arvot: ”Me taistelemme kodin, uskonnon ja Isänmaan puolesta”. Tämän luottamuksen perusedellytyksenä hän piti ehdotonta rehellisyyttä. Sitä kuvastaa mm. ohje, jonka hän saneli joulukuun puolivälissä Talvisodan puhjettua allekirjoittaneen saadessa tehtäväkseen Päämajan tilannetiedoituslaadimisen:

”Kaiken, mitä te ilmoitatte Suomen kansalle, pitää olla ehdottomasti totta. Kaikkea, mikä on totta ei kuitenkaan aina voi heti ilmoittaa. Mitään, mikä voi hyödyttää vihollista tai vahingoittaa omia sota-toimia, ei saa julkaista. Epäedullisiakaan asioita ei saa salata Suomen kansalta, mutta on harkittava tarkasti miten ja milloin ne ilmoitetaan. Paniikki-mielialan synnyttäjiä eivät ilmoitukset saa olla, päinvastoin”.

ihmisinä kuin komentajinakin. ”Komentajalla voi olla niin onnea kuin epäonneakin kerran ehkä kaksi, mutta jos näistä jompi kumpi rupeaa häntä seuraamaan, niin siinä on jo muutakin”. Tämän ajatuksen mukaisesti hän kirjasi muistiinsa kunkin menestykset ja vastoinkäymiset, ja täytyy sanoa, että hänen arvionsa olivat hyvin osuvia.

Marsalkka oli saavuttanut niin kansan kuin puolustusvoimienkin piirissä auktoriteetin aseman, jonka sana painoi. Hänen käskynsä, niin purnaukseen taipuvia kuin olemmekin, olivat velvoittavia. Olisiko kenenkään muun tahto edes lähimainkaan yhtä voimakkaasti tunkeutunut joukkoihin saakka ja vaikuttanut niiden suorituksiin? Olemme varmaan yhtä mieltä siitä, että vain Marsalkkamme

Ylipäällikön suhtautumista sotilaisiinsa ja hänen tunteitaan heitä kohtaan kuvaavat parhaiten hänen omat sanansa, jotka hän heille lausui päiväkäskysään 14. 3. 1940: ”... Sotilaat! Olen taistellut monilla tantereilla, mutta en ole vielä nähnyt vertaisianne sotureita. Olen ylpeä Teistä kuin olisitte omia lapsiani...” Hänen tunteensa Suomen kansaa kohtaan ja uskonsa sen tulevaisuuteen kuvastuvat hänen rohkaiseissa sanoissaan samassa päiväkäskyssä: ”... Mutta meidän on otettava kovat otteet voidaksemme siellä, mitä meillä on jäljellä, valmistaa kodin niille, jotka ovat tulleet kodittomiksi ja paremmat toimeentulomahdollisuudet kaikille, ja meidän tulee olla kuten ennenkin valmiina puolustamaan pienempää isänmaatamme samalla päättäväisyydellä ja voimalla, millä olemme puolustaneet jakamatonta isänmaatamme...”

Ylipäällikkyyys

Talvisodan päätyttyä Suomen Marsalkka katsoi tehtävänsä ylipäällikkönä päättyneen ja oli halukas luovuttamaan ylipäällikkyyden Tasavallan Presidentille. Valtakunta oli edelleen sotatilassa, sekä ulko- että sisäpoliittinen tilanne oli epävarma, monia suuria ja vaikeita hallinnollisia ja taloudellisia pulmia oli ratkaistava ja lopuksi maanpuolustus oli uudelleen järjestettävä. Kun tällaisessa tilanteessa Tasavallan Presidentti esitti toivomuksen, että Suomen Marsalkka edelleen asettaisi suuret tietonsa, tai-

pystyi johtamaan toisinaan uhkaavastikin horjuvat rintamat kestäviksi ja murtumattomiksi ja sen kautta kansamme irti sodan kurimuksista rauhan tielle.

Suomen Marsalkka Mannerheim jää ikuisiksi ajoiksi historiamme eräille vakaville mutta loistavimmille sivuille. Kaikkien maataan rakastavien mielissä hän säilyy suurena suomalaisena ja varmasti pysyy sillä paikalla tulevienkin sukupolvien sydämissä. Mitkä kohtalot meitä tulevaisuudessa odottavatkin, antakoon Marsalkkamme johdolla keitettyjen ankarien vuosien muisto meille voimaa aina selviytyä vaikeuksistamme ja velvoittakoon se meitä aina toimimaan niin, että olemme tarvittaessa valmiit kansamme vapautta puolustamaan.

tonsa ja kokemuksensa maan palvelukseen, katsoi hän sen velvollisuudekseen ja jäi ylipäälliköksi. Yhteistoiminta poliittisen johdon ja ylipäällikön kesken muodostui erittäin kiinteäksi. Ylipäällikön laajaa ja syvällistä asiantuntemusta käytettiin hyväksi mitä moninaisimmilla aloilla ja häneen turvaututtiin monissa sellaisissakin asioissa, jotka eivät olisi hänelle ylipäällikkönä varsinaisesti kuuluneetkaan. Tämä tapahtui joko siten, että Tasavallan Presidentti ja Ylipäällikkö olivat välittömässä yhteydessä tai pääministerin tahi hallituksen jonkun muun jäsenen välityksellä. Useimmiten toimi välittäjänä, kuten luonnollista olikin, puolustusministeri Rudolf Walden, joka oli Ylipäällikön henkilökohtainen ystävä.

Maanpuolustuksen järjestäminen

Maanpuolustuksen järjestäminen oli ensimmäinen tehtävä, joka oli suoritettava rauhan solmimisen jälkeen. Ylipäällikkö katsoi välttämättömäksi tilanteen epävarmuuden takia aluksi pitää aseissa silloiset puolustusvoimat kokonaisuudessaan. Vasta sitten kun tilanne oli selvemmin vakiintunut, saattoi Ylipäällikkö suostua puolustusvoimain supistamiseen, mikä tapahtui kotiuttamisen muodossa vanhimmista ikäluokista alkaen. Rinnan näin alkaneen demobilisaation kanssa tapahtui maanpuolustus suunnitelmien laatiminen ja puolustusvoimien uudelleenjärjestely. Tähän työhön Ylipäällikkö otti intensiivisesti osaa. Talvisota oli paljastanut, että maan elävän voiman resurssija ei oltu aikaisemmin valmistauduttu käyttämään täysin määrin hyväksi. Tämän virheen vaati Ylipäällikkö uusissa puolustus suunnitelmissa korjattavaksi. Hän antoi suuntaviivat, ohjasi ja valvoi suunnitelmien laatimista kokonaisuutta ja sen eri osien välisiä suhteita silmälläpitäen ja sotakokemukset huomioiden. Hän määräsi maa-, meri- ja ilmavoimien tehtävät, vahvisti yhtymien luvun ja kokoonpanon sekä maan sotilaallisen aluejaon, aluejärjestön tehtävät ja liikkannallepanon suoritusjärjestyksen, syventyi joukko-yksiköiden kokoonpanoon yksityiskohtia myöten, johti tarmokkaasti taisteluväline- ja materiaalihankintoja joukkojen aseistamiseksi ja varustamiseksi riittävin ja tarkoituksenmukaisin välinein sekä valvoi kiinteästi suunnitelmien ja valmistelujen kehittämistä miltei päivittäin tapahtuneiden esittelyiden avulla. Tämän ohella hänellä riitti vielä aikaa ja voimia seurata erilaisin välinein ja laittein suoritettuja kokeiluja. Erityistä huomiota hän kiinnitti ilmavoimien so. lentoaseen ja ilmatorjuntajoukkojen sekä panssaritorjunta-aseistuksen kehittämiseen. Näihin kysymyksiin hän syventyi henkilökohtaisesti perusteellisesti.

Rajojen puolustuskuntoon saattaminen

Uusien rajojen puolustuskuntoon saattaminen aloitettiin välittömästi joukkojen tultua niiden taakse vedetyiksi. Tämänkin tehtävän suunnittelua

ja suoritusta ja sen johdon toimintaa Ylipäällikkö valvoi henkilökohtaisesti. Hän vahvisti puolustuslinjojen ylimalkaisen kulun tarkan tutkimuksen jälkeen, määräsi linnoitustöiden tärkeys- ja kiireysjärjestyksen, tutki yksityiskohtaiset suunnitelmat sekä valvoi töiden suoritusta ja kehittymistä lukuisilla tarkastuskäynneillä puolustusasemien tärkeimmissä kohdissa. Linnoituslaitteiden tarkoituksenmukaisuuteen hän kiinnitti erityisesti huomiota ja seurasi henkilökohtaisesti niillä suoritettavia kokeiluja. Nimenomaan kalliorakenteet, panssarivaunuesteet ja eräät jääkokeilut olivat hänen kiinnostuksensa kohteita.

Ylipäällikön persoonallisuuden vaikutus

Ylipäällikön tarmokkaan ja vaativan johdon ansiota oli kaikkien uuden tilanteen vaatimien suunnitelmien ja niiden edellyttämien järjestely- ja valmistelutöiden valmistuminen uskomattoman lyhyessä ajassa kuin myös kiihkeä työtahti ja erinomaiset tulokset linnoitustöissä. Hänen horjumaton rohkeutensa ja uskonsa Isänmaan tulevaisuuteen näinä pahoina päivinä, hänen kykynsä hallita vaikeimmatkin tilanteet, hänen uupumattomuutensa, sanalla sanoen hänen majesteettillinen persoonallisuutensa antoi hengen, tahdon ja voiman, joka levisi hänen lähimmistä alaisistaan rivimiehiin saakka.

Yhteistoiminta saksalaisten kanssa

Ulkopoliittisen tilanteen ollessa kriittisimmillään ja hetkellä, jolloin maanpuolustusvalmistelut olivat vaikeassa ylimenovaiheessa, astui näyttämölle uusi tekijä, Saksa. Verrattain vaativassa sävyssä se pyysi syksyllä 1940 Suomelta läpikulkuoikeutta Pohjois-Norjaan. Myöskin Ylipäällikön oli määriteltävä kantansa tähän pyyntöön. Hänen kielteinen suhtautumisensa Saksaan ja saksalaisiin, ennen kaikkea heidän edesottamuksiinsa, joista hänellä oli sellainen käsitys, että ne päättyisivät onnettomasti, oli tunnettu. Päätös oli tehtävä pakkotilanteessa. Toisaalla oli yhä uhkaavammaksi yltnyt painostus, joka saattoi milloin tahansa muuttua avoimeksi hyökkäykseksi, toisaalla ei ollut tietoa, eikö kieltäytyminen saattaisi myöskin johtaa siihen, että maa joutuisi hyökkäyksen kohteeksi. Myöntyminen Saksan vaatimukseen ei todennäköisesti ainakaan pahentaisi tilannetta. Ylipäällikkö ei asettunut vastustamaan läpikulkuoikeuden myöntämistä. Myöhemmin, kun tuli kysymykseen yhteistoiminta saksalaisten kanssa, Ylipäällikkö, joka ei tehnyt minkäänlaista aloitetta asiassa, sulatti sen väistämättömänä pakkona. Kun hän joutui lähettämään puolustusvoimain edustajia Saksaan, kielsi hän heiltä kertakaikkiaan valtuudet minkäänlaisten sopimusten tekoon, antoi tarkat ohjeet siitä, mitä he saivat puhua ja määräsi, että heillä oli vain huomioitsijan asema. Ylipäällikön suhtautumista tähän asiaan kuvaa vielä niinkin myöhään kuin välittömästi ennen sodan syttymistä v. 1941 sattunut tapaus. Eräiden

Saksan sotavoimien edustajien tällöin suorittaessa kohteliaisuuskäynnin Ylipäällikön luona vain muutamien meikäläisten upseerien läsnäollessa ei poliitikasta, sodankäynnistä eikä mistään yhteistoiminnasta puhuttu sanaakaan. Sodan ajanakin ja yhteistoiminnan saksalaisten kanssa jo ollessa tosiasia Ylipäällikkö oli taipumaton heidän vaatimuksiinsa, ellei hän niitä hyväksynyt. Niinpä hän ei saksalaisten painostuksesta huolimatta suostunut ryhtymään sotatoimiin Leningradia vastaan.

Suunnitelmat

Ylipäällikön käskemät sotasuunnitelmat ja niiden mukainen voimien ryhmitys perustuivat sodan syttymishetkellä puolustusajatukseen. Suomen puolustusvoimat oli tilanteen kärjistyessä kesäkuussa v. 1941 asteettain saatettu toimintavalmiiksi ja keskitetty puolustusryhmitykseen pitkin valtakunnan rajoja. Vain yhden viidesosan voimista Ylipäällikkö oli varannut reserveikseen. Vihollisuuksien alkaessa 22. 6. 41 aamulla Neuvostoliiton lentovoimien pommituksilla Turun saaristossa ja tykistölellä Hangon alueelta Suomen puolustusvoimat seisoivat puolustukseen valmistautuneina asemissaan. Seuranneina päivinä Neuvostoliiton lentovoimat suorittivat lukuisia rajan ylityksiä ja 25. 6. niihin liittyi pommituksia monilla paikkakunnilla mm. pääkaupungissa Helsingissä. Siitä huolimatta antoi Ylipäällikkö vasta 28. 6. Suomen puolustusvoimille luvan suorittaa tiedustelua rajan yli.

Saksalaisten 29. 6. aloitettua hyökkäyksen Jäämeren rannikolla antoi Ylipäällikkö käskyn Suomen puolustusvoimien ryhmittämisestä uudelleen. Käsketty ryhmitys teki mahdolliseksi hyökkäykseen ryhtymisen. 1. 7. ensimmäiset suomalaiset joukot ylittivät rajan, puolustus oli muuttunut hyökkäykseksi.

Sotatoimien johto

Ylipäällikön tahto määräsi kulloinkin hyökkäystä suorittaneen ryhmän toiminnan ja tavoitteet. Hyökkäyssuunnitelmat hän hyväksyi vasta perusteellisen harkinnan jälkeen. Tilanteiden kehittymistä hän seurasi kiinteästi ja kriittisissä vaiheissa siirtyi ao. komentajan luo. Hän syventyi yksityiskohtia myöten tilanteisiin ja niiden taktillisiin ratkaisuihin. Hyökkäysvaiheen aikana hän antoi alaisilleen johtajille moraalisen tukensa ja tarpeen vaatiessa myös lisävoimia käytettävissään olleista reserveista. Luonteenomaista hänen johtajatoiminnalleen oli joustavuus, jota hän edellytti ja vaati myös alaisiltaan. Hän ei tyytynyt vain toteamaan tilanteen, vaan syventyi tapahtumien syihin ja pyrki luomaan mahdollisuudet niiden aiheuttamien esteiden poistamiseen. Kuvaavia esimerkkejä hänen kiinteästä otteestaan sotavoimien johtamiseen olivat Karjalan armeijan hyökkäyksen suunnittelun valvonta, II AK:n läpimurtotaitelujen sotanäyttämöllä tapahtunut seuraaminen Vuoksen ylimenoinen ja etenemisen pysäyttämiseen sekä myöhemmässä vaiheessa suoritettua Suursaaren erikoislaatuisen valtausoperaa-

tion valmistelujen ja suorituksen yksityiskohtainen valvonta.

Päätökset ja niiden täytäntöönpano

Jo rauhan aikana olivat Ylipäällikön päätökset järjestään nojautuneet pitkälliseen harkintaan. Sodan aikana, vaikka asia oli vähäinenkin, hän syventyi siihen perusteellisesti ennen päätöksen tekoa. Hän ei hyväksynyt ainoatakaan esitystä suinpäin, vaan vaati tarkan selvityksen kaikista ratkaisuun vaikuttavista oleellisista tekijöistä. Hän oli varovainen, mikä ominaisuus sodan pitkittyessä yhä lisääntyi. Toisaalta hän oli päätöksissään kaukonäköinen ja erinomaisen selväpiirteinen. Hän ei suvainnut laajoja ja monisanaaisia selityksiä eikä mutkikkaita ratkaisuja. Hän omasi kyvyn nopeasti perehtyä asioihin ja löytää niistä niiden ydin. Terävällä älyllään ja ihmeellisellä muistillaan hän nolasi monasti itseään paljon nuoremmat apulaisensa. Hänen päätöksensä olivat yksinkertaisia ja selviä ja hän vaati niiden perusteella annetuilta käskyiltä samoja ominaisuuksia. Mitään ei saanut jäädä tulkinnan varaan eikä epävarmaksi. Toisaalta hän jätti alaisilleen johtajille mahdollisimman vapaat kädet keinojen valinnassa ja käskemänsä tehtävän täytäntöönpanossa muun paitsi ajan suhteen. Vähänkin tärkeemmän sotatoimen ollessa kysymyksessä hän vaati suunnitelmat hyväksyttäviekseen, mutta ei puuttunut niihin, ellei katsonut sitä kokonaisuuden kannalta tai jostakin muusta syystä tuiki välttämättömäksi. Aivan erikoinen piirre hänessä oli, että hän painosti päätöksen tehtyään sen suorastaan kiireellistä täytäntöönpanoa, ellei kysymyksessä ollut määräaikainen tehtävä. Tämä hänen kiirehtimisensä saattoi joskus herättää epäilyksiä, ettei hän suorittanut tai ottanut lainkaan huomioon aikalaskelmia. Siitä sai myös alkunsa sanonta: "heti, heti", kun oli kysymys Ylipäällikön jonkin päätöksen tai käskyn toimeenpanosta.

Apulaisten ja johtajien valinta

Ylipäällikkö oli erittäin tarkka lähimpiä apulaisiaan ja johtajia tärkeisiin tehtäviin valitessaan. Ellei hän itse tuntenut kysymyksessä olevia henkilöitä kylliksi tai ollenkaan, pyrki hän saamaan heistä mahdollisimman täydellisen ja objektiivisen kuvan. Kyvyt, tehtävään sopivaisuus ja luonteenomaisuudet olivat ne seikat, joihin hän ennen kaikkea kiinnitti huomiota. Lukuisat esimerkit todistavat, että hän useimmiten onnistui valitsemaan oikeat miehet oikeille paikoille. Kun oli kysymyksessä jokin tärkeä tehtävä ja jos aika suinkin salli, kutsui Ylipäällikkö valitsemansa henkilön luokseen antaakseen tehtävän hänelle henkilökohtaisesti ja saadakseen tilaisuuden keskustella siitä asianomaisen kanssa. Täten hän sai kiinteän otteen mm. alijohtajiinsa ja saattoi vakuuttautua siitä, että tehtävät tulivat suoritetuksi hänen tahtonsa mukaan. Milloin joku epäonnistui tai osoittautui tehtävänsä vähemmän sopivaksi, ei Ylipäällikkö suorittanut vaihtoa harkitse-

matta eikä pikaistuksissa. Päinvastoin hän otti huomioon sen mahdollisuuden, että epäonnistuminen oli tilapäistä tai saattoi johtua asianomaisesta itsestään riippumattomista tekijöistä. Menestyviä alijohtajiaan ja apulaisiaan hän palkitsi auliisti.

Tarkastusmatkat

Voidakseen jatkuvasti hallita tilanteen ja joukkonsa Ylipäällikkö teki matkoja alijohtajiensa ja joukkojensa luo. Tällöin hän tutustui, paitsi taistelutilanteeseen, joukkojen henkeen ja kuntoon, niiden mielialaan ja taisteluväline- sekä yleiseen huoltilanteeseen. Aivan erityisen huomion kohteena olivat hyökkäysvaiheen päätyttyä puolustus suunnitelmat maastonvarustamis- ja linnoitustöineen. Puhdetöitä, asevelitalojen ja kirkkojen rakentamista Ylipäällikkö ei hyväksynyt, vaikkakaan ei sitä jyrkästi kieltänytkään. Tässä suhteessa hänen parhaimmatkaan alijohtajansa rintamalla eivät ymmärtäneet häntä oikein, mikä myöhemmin kosti itsensä.

Sodankäyntitavat

Inhimillisuus, sikäli kuin se sodassa on mahdollista, oli Ylipäällikön perusprinsiippi. Kansainvälisiä sopimuksia ja sodankäynnin lakeja oli tinkimättömästi noudatettava huolimatta siitä, että vihollinen ei kuulunut niiden allekirjoittajiin. Julmuutta ja raakuutta hän ei suvainnut. Antautunutta vihollista oli kohdeltava ritarillisesti ja siviiliväestöä ystävällisesti ja lempeästi. Kun sodan kestäessä ilmeni, ettei sotavankien kohtelussa, ravitsemisessa ja lääkinnöllisessä huollossa aina ollut ehdottomasti noudatettu kansainvälisiä sopimuksia, tarttui Ylipäällikkö ankarasti asiaan. Hän piti jatkuvaa yhteyttä kansainväliseen Punaiseen Ristiin ja näki mielellään, että sen tarkkailijat valvoivat sotavankien kohtelua Suomessa. Sissi- ja kaukopartiotoiminnan tullessa kysymykseen Ylipäällikkö nimenomaan kielsi siviiliväestöön ja ei-sotilaallisiin kohteisiin kohdistuvat tihutyöt.

Suhtautuminen takaisinvallattuun ja valloitettuun alueeseen

Takaisinvallattua aluetta Ylipäällikkö ei pitänyt "meidän alueenamme" niinkauan kun sota ei ollut päättynyt. Hän ei hyväksynyt väestön palautusta tälle alueelle eikä sen jälleenrakentamista. Monia avustustoimia, kuten esim. "Kirkkoja Kannakselle"-keräystä hän piti ennenaikaisena. Väestön siirtoa Kannakselle ja Viipurin jälleenrakentamista hän nimenomaan vastusti. Vallattua aluetta, Itä-Karjalaa, hän piti vieraana maaperänä, jonka kohtalo ratkeaisi vasta sodan päätyttyä. Hän oli kuitenkin kiinnostunut siitä ja sen hallinnosta seuraten sitä kiinteästi. Hän vaati, että vallatun alueen väestöä oli ehdottomasti kohdeltava ystävällisesti kansallisuuteen katsomatta. Sitä ei saanut jättää oman onnensa

Suomen Marsalkka Mannerheim tarkastamassa vapautetun Kannaksen asemia syksyllä 1941

YKSIMIELISYYDEN VOIMA

"ERIPURAISSUUS omissa riveissä iskee tuhoisammin kuin vihollisen miekka, ja sisäiset riidat aukaisevat oven ulkoa tulevalle tungettelijalle" — ovat ne sanat, jotka Suomen Marsalkka, kansaansa ajatellen, sille kohdisti "Muistelmat"-teoksensa viimeisellä sivulla.

Edellämäinittu sanat tulivat mieleeni ajatellessani niitä haavoja, jotka ensimmäisen maailmansodan liepeillä avoimeksi käyneen itsenäisyystaistelumme seurauksena olivat kansamme mieleen iskostuneet, ja joiden haavojen arpeutumisen oli Talvisotaamme ehdittäessä edistynyt toivottoman hitaasti. Näytti jo aika-ajoittain siltä, että niiden lopullista parantumista varten tarvitaan jo kertakaikkiaan uuden sukupolven esiin astuminen.

Haavoihin pesiytyneet perussyty eivät näyttäneet olleen silloisilla kotoisilla menettelytavoilla hoidettavissa, sillä siihen tarvittavaa poliittista kirurginveistä varmoissa käsissään pitelevää ja kaikkien hyväksymää parannuksentuoja ei kansamme keskuudesta päässyt nousemaan.

Ilmeistä siis oli, että tässä tilassa heittelehtivä kansamme oli altis ja herkkä kuuntelemaan myöskin niitä monia ideologisia aatteita — sanoisinko

turvautumaan niihin patenttilääkkeisiin — mitä sille rajojen ulkopuolelta tarjottiin, mutta jätti useimmin huomioon ottamatta sen, mitenkä nämä aatteet olivat meidän omaan valtiorakenteen kokonaisuuteen sitä parantavassa ja edelleen rakentavassa mielessä sovellettavissa.

Silloisia tapahtumia edelleen tarkasteltaessa on valittaan todettavissa, että näiden eri aatesuuntien synnyttämässä ristiaallokossa pyrki häviämään lopulta näköpiiristä valtakunnan kokonaisetkin, ja mikä oli kohtalokkainta, kaiken tämän kilvan ohella jäivät täysin takapajulle sen alueen turvaamiseksi tarvittavat toimenpiteet, jonka alueen rajojen sisällä tätä syvämuokkausta niin voimaperäisesti suoritettiin.

Näin tapahtui siitäkkin huolimatta, että valtaosa kansamme pysyi noiden sisäistä yhtenäisyyttämme repivien rientojen ulkopuolella, ja hyvin ymmärsi, että tämänlainen elämänmeno ei voi loputtomiin jatkua.

Niin kuin se ei jatkunutkaan.

Kuinka lähelle totuutta osunen, sitähan en pysty osoittamaan, kun omana näkemyksenäni mainitsen, että tuntuu aivan siltä kuin Luoja itse olisi ottanut

nojaan sodan jalkoihin, vaan oli sen elämisen mahdollisuudet turvattava. Alueen hallinto oli järjestettävä ja tarpeen mukaan oli tarvikkeita siirrettävä sinne Suomesta. Tässä tarkoituksessa Ylipäällikkö perusti Itä-Karjalan sotilashallintoesikunnan. Tarkastusmatkoillaan hän pyrki perehtymään paikallisen väestön oloihin ja sen kohtelusta antamiensa määräysten noudattamiseen. Takaisinvaltuilta ja valloitetuilta alueilta hän kielsi siirtämästä pois mitään niihin kuuluvaa irtaintakaan omaisuutta varsinaista sotasaaalista so. taistelu- ja muita vihollisen sotavoimien käytössä olleita välineitä ja materiaalia lukuunottamatta.

Omat tappiot

Jokainen mies oli Ylipäällikölle kallis. Turhia tappioita oli kaikin keinoin vältettävä. Tämä oli huomioitava sotatoimien suunnittelussa ja suorituksessa. Tappioiden perusteella Ylipäällikkö arvosteli jopa johtajien kyvykkyyttäkin. Hän vaati päivittäin tappioilmoitukset eikä tyytynyt pelkkiin numeroihin, vaan halusi selvityksen myöskin tappioiden syistä, elleivät ne olleet itsestään selvät.

Poliittisen tilanteen seuraaminen

Sekä sisä- että ulkopoliittisen tilanteen kehitystä seurasi Ylipäällikkö jatkuvasti ja valppaasti. Hänellä olikin siihen hyvät mahdollisuudet. Hän koh-tasi verrattain usein Tasavallan Presidentin, pääministerin ja muita ministereitä. Hän perehtyi päivittäin sekä koti- että ulkomaanraportteihin. Vaikein sisäpoliittinen probleema, jonka kanssa Ylipäällikkö joutui tekemisiin, oli työvoimakysymys. Hallitus vaati työvoimaa irroitettavaksi rintamilta, mutta Ylipäällikkö, joka näki, ettei sota suinkaan ollut lopussa, vastusti näitä vaatimuksia. Työvoimatilanteen kotialueella kuitenkin uhatessa käydä kestämättömäksi oli Ylipäällikön taivuttava kotiuttamaan vanhempia ikäluokkia ja lomauttamaan erilaisia ammattimiehiä.

Tapahtumista ja tilanteen kehittymisestä maan rajojen ulkopuolella Ylipäällikkö sai em. lähteiden lisäksi ensikäden tietoja ulkomailta olleilta diplomaattisilta ja sotilasedustajilta. Niinpä hänelle jo varhain selvisi, mihinpäin voitto suurvaltain voimainmityllyssä lopulta kallistuisi. Hänen vakauksensa olikin, että Suomen oli sopivassa tilaisuudessa pyrittävä irroittautumaan sodasta.

Suomalainen kersantti ja suomalainen lotta talvisodan päiviltä

näissä olosuhteissa omiin erehtymättömiin käsiinsä kansamme johdatuksen sen tulevaisuuden vaatimille oikeille raiteille. Nostattamalla vähitellen kaiken kansan nähtäväksi silloista valtiollista taivastamme varjostamaan ruvenneet ukkospilvet, sai se kansamme vihdoinkin huomaamaan sitä uhkaavan vaaran todellisen suuruuden. Jalommat mietteet kuin kaiken aatteellisen kilvan takaa pilkistävä ja epäjumalana palvottu materialismi, itsekkyys ja vallanhimo, löysivät vihdoinkin niille kuuluvan oikean sijansa kansamme ajatusten piirissä.

Kansamme oli nyt johdettu aatteellisen vedenjakajan harjalle, josta se elämänsä menoa tarkastellessaan kauhukseen totesikin, että sieltä virtaavat vedet eivät kostuttaneetkaan enää sen vielä hetki sitten viljelemiä aatesarkoja. Kieltäen äskeiset epäjumalansa se antoi niiden tuhoutua noiden virtojen mukana, ja nostatti niiden tilalle nyt ainoastaan yhden, yhteisen valtakuntamme itsenäisyyttä hedelmöittävän ajatuspohjan, aatteen, joka ei tuntenut enää ei sinun eikä minun, ei teidän eikä meidän ideologisia ajatussuuntia, ei yksityisiä eikä ryhmäetuja, se tunsu ainoastaan yhteisen isänmaamme parhaan.

Tämän valtavaksi kymiksi paisuneen aatevirran kannattamana yhdistyi kansamme vihdoinkin siksi — niin sisään kuin uloskinpäin näkyväksi — voimaksi, jonka se silloin empimättä asetti valtakunnan turvaksi sitä uhkaamaan noussutta rajuilmaa vastaan.

Yksimielinen kansa taisteli raskaan Talvisotansa, taisteli ja pelasti valtakuntansa itsenäisyyden.

Talvisotaamme seurasi jatkosota. Toiveet tämän sodan nopeasta päättymisestä eivät toteutuneet. Tähän nähden koettu pettymys ja jatkuvan hiljaiselon synnyttämä odotus sodan päättymisestä saattoi kansamme henkisen kestäkyvyn koettelemuksille jo varsin herkäksi. Näin tapahtui myöskin armeijan keskuudessa, missä se saavutti lakikohtansa kesäkuussa 1944 alkaneiden ratkaisutaisteluiden ai-

kana. Näihin taisteluihin liittyvät tapahtumat olivat paikallisesti kohtalokkaita, mutta — mikä erikoisesti alleviivattakoon — itse taistelijoille heitä henkisesti herättäviä ja lujittavia. Siellä, missä yksityiset taistelijat voittivat itsensä, siellä kasvoi väistyvän epätoivon tilalle yksimielinen itseluottamus, ja asemat, joiden hallussapito vielä eilen oli näyttänyt toivottomalta, kestivät jo tänään — ja kestivät edelleen aina sodan loppuun saakka.

Näinä ratkaisevina päivinä koostuivat kansamme riveistä lähteneet taistelijamme jälleen siksi yksimieliseksi armeijaksi, joka tunsu vastuunsa suuruuden ja kykeni luomaan ne edellytykset, joita valtakunta sotatilan kunniallista lopettamista varten silloin tarvitsi.

Yksimielisyys oli jälleen näyttänyt voimansa ja pelastanut toistamiseen valtakuntamme itsenäisyyden.

Kuinka korkealle arvostaakaan Suomen Marsalkka yksimielisyyden voiman, sen hän kansansa johtajana ilmituo alussa mainitun teoksensa lopussa sanoessaan:

”Suomen kansa on itse osoittanut kahdessa viime sodassa, että yksimielinen kansa, vaikka se on pienikin, voi kehittää aavistamattoman iskuvoimaisuuden ja siten torjua kohtalon tuomia mitä raskaimpiakin koettelemuksia”, jatkaen:

”Jos pysymme uskollisina itsellemme ja kaikissa kohtalon vaiheissa yksimielisesti ja järkkymättä pidämme kiinni niistä arvoista, jotka tähän päivään asti ovat olleet Suomen vapauden perustuksena, — isiltä peritystä uskosta, isänmaanrakkaudesta, päättäväisyydestä ja uhrivalmiista puolustustahdosta —, niin Suomen kansa voi lujasti luottavaisena katsoa tulevaisuuteen.”

MUISTELMA TAIPALEEN PÄIVÄNÄ

TAIPALEEN Aseveljet! Olemme eläneet yhdessä jakson päiviä, viikkoja ja kuukausia, jotka eivät voi ikinä unohtua mielestämme. Taipaleen muistot vyöryvät kuin silloinen vastustajamme aalto aallon jälkeen alitajunnassamme, kun tulemme näin yhteen. Koukunniemen, Kirvesmäen, Linnakankaan sekä Terenttilän maasto etulinjaan johtavine polkuineen, yhdys- ja ampumahautoineen on iskeytynyt sielumme syvyyksiin lähtemättömästi kuin lapsuusvuosiemme leikkitantereet. Voimme elää uudelleen tilanteen ja yksityisen tapahtuman toisensa jälkeen loka- marraskuusta 1939 aina maaliskuun kolmanteen toista 1940. Ja tilanteitten välit, niinkuin muistimme aukotkin, täyttää tuo "tavanmukainen tykistö tuli".

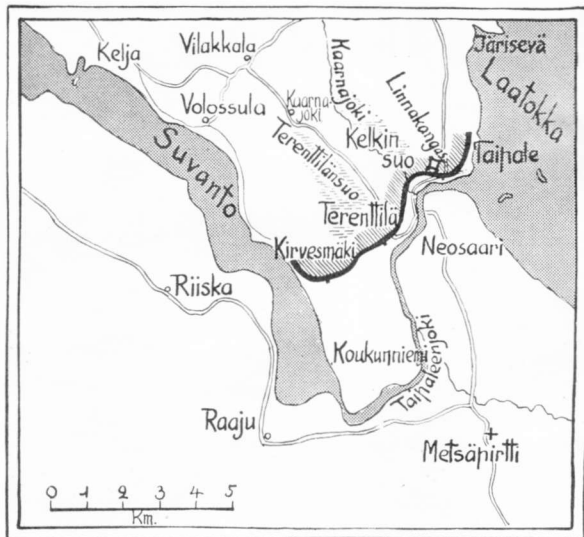
Mitä muistan? — Muistan hetken kuin tämän tässä, kun joukkueestani ensimmäinen mies vaipui luotisuikun lävistämänä tantereelle ja punasi sydänverellään silloin vielä valkoisen Taipaleen hangen. Oli ponnistettava kaikki voimansa kestääkseen ja seistäkseen väistymättä paikalla, josta oli vastuussa. — Muistan yön vasten helmikuun yhdeksättä. Silloisen eversti Blickin vankat kourat iskeytyivät olkapäilleni Terenttilän suon veto-ojan suulla, ja pakkasyössä järähti annetun käskyn päätökseksi: "Nuori mies, tänä yönä saatte palata vain voittajana taikka sankarivainajana. Oletteko ymmärtäneet?" Vapisin jokaista solua myöten, en niinkään edessä olevaa vastaiskua kuin vastuutani ajatellen, ja vastasin varusmiespäivien lyhyen läksyn muistaen: "Kyllä, herra eversti." Pataljoonankomentajani, jääkärimajuri Väinö Lieska, oli seurannut käskynjakoa. Hän oli lähtenyt leikkiin Saarijärveltä kuten minäkin. Minun ajatukseni askartelivat edessä olevassa tehtävässä, hänen olivat lennähäneet kotiini, Saarijärven kappalaisen pappilaan. Hän oli näkevinään nuoren puolisoni, pienen poikani. Hän tiesi, että toista lapsukaista odotettiin. Komentokorsuunsa päästyään hän oli langennut polvilleen ja rukoillut hartaasti, että suolle lähetetty saisi palata voittajana. Rukous ei jäänyt turhaksi. Sain palata.

Taipale oli kestänyt jälleen kerran koko rintaman pituudelta.

— Muistan valoisampaa, kerrassaan autereista. On jouluaatto. Pukkikin on tullut kotoa Keski-Suomesta asti. Olemme veisanneet jouluvirren, lukee jouluevankeliumin ja pitäneet joulusaarnan. Korsun ovi temmaistaan auki. Parrakas pää ilmestyy aukkoon. "Onko täällä pappia?" Ei ole. "Kun sanoovat, että täällä on sellainen, joka tappeloo." Nyt vasta herään. Jaa, kyllä täällä sellainen. Mistä kysymys? "Kun on joulu ja tahtoisimme kuulla joulusaarnan. Ei ole meillä sen pitäjää." Seuraan miestä. Kuljen sinä yönä korsusta korsuun. Seimen lapsi, Jeesus, on tullut Taipaleen taistelijoiden vieraaksi, ja hänet otetaan lujin, mutta hellin sydämin vastaan. Eräässä korsussa potkaisee muuan mies oven selkosen selälleen kesken "Enkeli taivaan" virttä ja tuumii: "Sietää naapurinkin tietää, että on joulu, ja kuulla jouluvirsi."

— — —
Taipale kesti, mutta katkera oli hinta. Ja kuitenkin, Taipaleen yllä on jotakin kiehtovan kuulasta ja onnellista. Kauniina väikkyä ajatuksissani Taipaleen taistelijan kuva. Hiljaisena, kaikesta turhasta, pikkumaisuudesta ja itsekkyydestä puhdistettuna hän polkuansa kulki. Kiirastulen kirkastama hän oli, kuin uudesti syntynyt ollakseen suomalaisen mies. Yksi heistä sähähti selkäni takana, kun YH oli vielä meneillään: "Kunhan alkaa, saavat nuo nappiherratkin totisesti osansa." Pelkäsin tuota miestä. Tilanne alkoi. Pelkoni katosi. Näin hänen kasvavan mitassa päivästä päivään, kunnes se oli täysimmillään. Näin hänen päättäväisin mielin antavan vuorollaan henkensä tämän maan edestä. Lähetimme hänet siunaten kotiin, sankarina.

Elän Taipaleen veljeyden muistoissani ja hengittän sen raikasta ilmaa. Kun isieni maan asioita hoidetaan, niinkuin niitä nykyisin hoidetaan, saatan ikävöidä sinne, Taipaleen tuleen ja tuskaan. Ja tiedän, jos olisivat olleet Taipaleen linjoilla ne, joiden tänään on neuvottelupöytä, toisin ratkaisisivat monta asiaa, kuin nyt tekevät.

Taipaleen kannaksen rintama

Kapteeni evp Paavo Linnantera

VASTAISKU

Taipaleessa oli ihminen pieni ja Jumala suuri. Niin olla pitää. Muistathan, veli, kun häntä nyörin, lapsenomaisin mielin avuksi huusit ja avun sait? Älä unohda, älä heitä pois uskon uskallusta. Tarvitset Jumalaasi ja Vapahtajaasi yhä, ilman häntä hukut. — Kesken taiston vilahti sairaankantajani vierelleni ja kuiskasi hätäisesti: "Vainö haavoittui, koko vatsa on auki, ja pyytää vänrikkiä luokseen." Menin. "Vänrikki, voiko, voiko, tällainen mies, tavallinen mies, päästä taivaaseen?" Julistin synninpäästön, jätin hänet Herran Jeesuksen huomaan. Tuskainen ahdistus laukesi. Kelmeä hymy kirkasti kasvoja. "Nyt viekää, vaikka ei kiirettä ole. Muutan kohta sinne, missä ei enää lääkäreitä tarvita."

Veljet, maallisen matkamme luonnollinen määrinpää oli siellä, Kirvesmäen, Terenttilän ja Linnankankaan taisteluhaidoissa. Mikä olen minä, että vielä saan elää, useimpien veljieni annettua henkensä ja verensä. Minua on kohdannut kuin ylimääräinen Jumalan armo. Veli, tuntisitkohan samaa? Tiedä, olemme totisesti saaneet Jumalalta armon, mutta siksi, että eläisimme jäljellä olevan elämämme hänen johdannassaan ja uhraisimme vielä tallella olevat voimamme isiemme maalle, joka veljiemme uhrin ja Jumalan voiman kantamana yhä on vapaa.

Suljen hiljaisiin esirukouksiini erikoisesti Teidät, jo harmenevat kansamme ja isiemme maan palvelijat, jotka kansamme kohtalonvuosina olette seisseet kaikkenne alttiiksi pannen vaikeilla paikoilla, ja pyydän paikkaa rinnallanne siinä työssä, jota jatkuvasti teette kansamme unteluuden ravistelemiseksi ja sen uuden kauniin nousun valmistelemiseksi.

Paavo Linnantera

TALVISODAN Taipaleen taisteluista muistuu elävästi mieleeni helmikuun 11. päivän vastaisku.

Tilanne kohdaltani tuona päivänä oli se, että komppaniani oli komennettu Karmankoloon, Yrjö Jylhän kuuluisaan kaivomaastoon, ikäänkuin taistelevaksi reserviksi.

Paine etulinjassa oli suuri. Puolen päivän aikaan tulee majuri Saarelainen paikalle hyvin hengästyneenä. Kuulen korsuuni minua kutsuttavan ja sitten Saarelaisen sanat:

— Nyt on lähdettävä kiireesti. Tilanne alkaa olla vaikea!

Tuosta korsusta rientäessämme ulos sai eräs välissämme oleva rivimies luodin nenänsä lävitse. Mies jätettiin toisten hoitoon, meidän oli kiiruhdettava juoksujalkaa kolmostukikohtaa kohti. Mitä oli tapahtunut. Saarelainen sanoi, että tukikohtan miehistö on viimeiseen mieheen kaatunut, ja minun tehtäväni on varmistaa mahdollisesti pian alkava hyökkäys etulinjan takaisin valtaamiseksi.

Jonkun ajan kuluttua määrättiin 3. Komppania vastaiskulla ottamaan tämä tukikohta takaisin. Myöhemmin kuulin, että tämä komppania oli verissä päin lyöty takaisin, ja tappiot olivat olleet suuret.

Illan pimetessä sain sitten käskyn vallata tukikohta takaisin. Pataljoonankomentaja selosti tilannetta komentokorsussa. Hän ei antanut mitään toimintaohjetta, sanoi vain, että "toimi miten haluat, mutta tukikohta on saatava takaisin". Hetken tuumimisen jälkeen esitin toivomuksenani saada mahdollisimman paljon käsikranaatteja ja konepistoolinlippaita.

Olimmehan tilanteessa, jossa ensinnäkin tukikohtaa puolustaneet olivat kaatuneet viimeiseen mieheen, sitten 3. Komppania oli yrittänyt ottaa tukikohtaa takaisin, mutta tuloksetta, ja nyt minun olisi siis kolmantena yritettävä samaa. Tuossa komentokorsussa oli käskynjaon jälkeen hiirenhiljaista. Vaiteliaina katselivat ympärilläni olevat mie-

Talvisodan linjoilta

het, joista useat olivat minulle tuntemattomia, moni ojensi kätensä ja toivotti melkein ääneti onnea.

Korsusta ulos tultuani ristin käteni, rukoilin Jumalan varjelusta tälle komppanialleni, jolle annettu tehtävä oli kovin vaikea. Olihan jo alkuun hyökkättävä noin 700 metrin levyisen avomaaston ylitse.

Tehtiin sitten taistelusuunnitelma. 3. K:n rippeistä sain muistaakseni 16 miestä, ja osasta heistä, osasta oman komppanian miehiä muodostettiin iskuryhmä, jonka tehtävänä oli pyrkiä pureutumaan kiinni taisteluhautaan. Komppanian pääosan tuli valehyökkäyksen avulla kiinnittää vihollisen huomio itseensä, jotta iskuryhmän työ onnistuisi.

Siinä komppanian edessä käskynjoossa seistessäni mieheni ehkä tunsivat hiljaiset ajatukseni tehtävän vaikeudesta. Mutta kun Taipaleessa oli totuttu siihen, että käsky on käsky, joka on täytettävä, kuului myöskin rivimiesten taholta, tilanteen ja tehtävän selvitettyäni, lyhyt huomautus:

— Sehän on selvä käsky, emme sille muuta voi.

Näin lähdeittiin sitten tähän hyökkäykseen, jolle oli luvattu tykistövalmistelua. Kranaateista oli kuitenkin suuri puute, ja niin tykistön apu jäi viiteen, kuuteen kranaattiin.

Taistelun alettua olin mukana komppanian pääosan kanssa. Komppaniasta oli siis kahden ryhmän iskuryhmä tunkeutumassa vihollisen hallussa olevaan tukikohtaan. Tuskinpa koskaan olen ollut sellaisessa konekivääritulussa kuin silloin, ja kuin myyrä yritin ryömiä tulen alta pois. Pian myöskin huomasi, että pureutuminen tukikohtaan oli jo päässyt alkuun. Viittoilemalla ja huutamalla yritin saada komppanian sinne. Siinä onnistuinkin, ja tuuma tuumalta ryhdyttiin sitten vyöryttämään vihollisen hallussa olevia asemia. Vyörytys tapahtui taisteluhaudan kulma kulmalta, ja siihen kului aikaa ehkä 4—5 tuntia. Miesteni vaikeudet olivat enemmän kuin suuret, konepistoolin lippaiden täyttäminen ja kuljettaminen ei sekään ollut leikin-

tekoa tuossa taistelussa, jossa puolustajat olivat sitkeitä, mutta vielä sitkeämpiä nämä tulikasteensa saaneet ja kokeneet miehemme.

Mieleeni on jäänyt tuosta taistelusta erään Joensuun läheltä täydennysmiehenä tulleen sotamiehen toiminta konepistoolimiehenä. Kun taisteluhauta oli vyörytetty, muistan, miten hän kahteen otteeseen haavoittuneena vielä näki näkyjä selittäen, että vihollisia on yhä siellä maastossa. Yritin rauhoittaa häntä ja toimittaa sidontapaikalle, mutta hän oli vieläkin niin tehtävässään kiinni, ettei malttanut siitä haavoittuneenakaan luopua. Vihdoin menin etulinjan eteen hänen väittämiensä ”vihollisten” luo ja siten osoitin, ettei siellä ketään ollut. Mies rauhoittui ja pääsi hermojärkytyksestään.

Erikoisesti haluaisin mainita vänrikki Toivaisen toiminnan 3. Komppanian joukkueenjohtajana. Hän oli tämän vastaiskun aikana sen iskuryhmän johtajana, jonka aikaansaannoksista johtui, että päästiin pureutumaan taisteluhautaan kiinni.

Raskaana kohtasi komppaniaa kahden joukkueenjohtajan menetyks, joista varsinkin vänrikki Seitolan kaatuminen oli, ei ainoastaan minulle, vaan koko komppanialle raskas isku. Hän oli rohkea, pidetty johtaja. Hänet löydettiin etsiskelyistä huolimatta vasta aamuyöstä polvilleen taipuneena tukikohdan edestä. Hän oli siinä saanut luodin suoraan sydämeensä.

Vakaina, hiljaisina, päät painuneina, jäästä kalisevin lumipuvun housunlahkein marssimme sitten Jyväshovin maastoon, jossa meille oli järjestetty vastaanotoksi kuumaa mehua ja siinä ehkä joku tippa alkoholia.

Tämä tapahtui aamutuntien aikana, siinä kello 6—7 välillä. Otaksuin, että nyt voimme ottaa kunnan unet kaiken kestetyän jälkeen. Mutta — ei kestänyt kovinkaan kauan, kun lähetti saapui korsuun mukanaan käsky:

— Etulinjaan, uuteen vastaiskuun!

LENTOLAIVUE 24:n TOIMINTA

syksyllä 1942 Suomenlahdella ja Karjalan Kannaksella

KÄYDYISTÄ sodistamme on jo ilmestynyt huomattava määrä muistelmateoksia, jotka kirjoittajien henkilökohtaisina kuvauksina useimmiten romaanin muodossa esittävät lukijoille henkilökohtaisia kokemuksia määrätyn joukko-osaston sodanaikaisesta toiminnasta. On myöskin yritetty kirjoittaa laajemmin silmälläpitäen kokonaisuutta käydyistä sodistamme, sanoisinko sotahistoriallisissa puitteissa. Valitettavasti kirjoittajat useimmiten ovat kovin yksipuolisia kerronnassaan, koska esim. lentojoukkojen osuus sotatoimissa on useimmiten unohdettu kokonaan tai on mainittu vain muutamalla mitään sanomattomalla rivillä.

Tarkoitukseni onkin valaista, kuten kirjoitukseni otsikko edellyttää, lentotoimintaa erikoisesti Suomenlahdella syksyllä 1942, koskei käsitykseni mukaan monellakaan ole selvää kuvaa lentojoukkojen toiminnasta.

Kirjoitukseeni on antanut aihetta vielä jokin aika sitten ilmestynyt komentajien Peuranheimon, Pihosen ja Killisen kirjoittama kirja "Laivat puuta, miehet rautaa". Kirjaa on Helsingin Sanomissa arvostellut kommodori Eino Pukkila. Lentojoukkojen toimintaa on kirjassa käsitelty hyvinkin ylimalkaisesti, johon kirjan arvostelija kommodori Pukkila takertuu arvostelussaan, mainiten seuraavaa: "Lentojoukkojemme osuudesta mainitaan kovin vaatimattomasti mm. sanomalla, että LeLv24 suojasi joskus toisena ja kolmantena sotavuonna moottoritorpedoveneitä. Tässä on epäilemättä perääkin, mutta samalla on myönnettävä, että meikäläiset lentäjät toimivat mahdollisuuksiensa rajoissa ja suojasivat aika ajoin vieläpä saksalaisiakin, jotka eivät liioin saaneet suojaa omilta hävittäjälentäjiltään." Myönnettäköön, että kommodori Pukkilan arvostelu sattuu naulan kantaan. Sodan aikana laivaston esikunnassa toimineena oli kommodori Pukkilalla kokonaisnäkemys lentojoukkojen toiminnasta, ts. miten lentojoukkojen toiminta Suomenlahdella helpotti ja vaikutti laivaston toimintaan. Allekirjoittaneella olikin tilaisuus henkilökohtaisiin neuvotteluihin hänen kanssaan monestakin yhteistoimintaa koskevista asioista. Välittömään suojaukseen, tehtävien monilukuisuuden ja konevahvuuksien vuoksi, ei ollut kuin harvoin mahdollisuuksia, joten kirjoittajien toteutus pitää paikkansa.

Tarkoitukseni ei olekaan arvostella kirjoittajia, koskei siihen varsinaisesti ole mitään syytä, vaan tuoda esille asioita, joista tuskin monellakaan on todellista kuvaa.

Laivueen siirto Karjalan Kannakselle ja valmistautuminen toimintaan.

Lentolaivue 24, joka oli ottanut osaa painopistesuunnassa Karjalan Kannaksen taisteluihin ja siirretty sieltä Aunuksen kannakselle ennen ratkaisutaisteluita, oli viimeiseksi tukikohdakseen Vienan-Karjalassa saanut keväällä 1942 Hirvaksen lentokentän, tehtävänä maavoimien suojaus ilmataisteluineen Karhumäen suunnalla.

Kesä 1942 oli rauhallista aikaa, ja niinpä sai laivue heinäkuussa käskyn siirtyä Karjalan Kannakselle Römpötin lentokentälle. Syy siirtoon oli tuntematon. Moniakkin arveluja oli olemassa. Römpötin lentokentällä käynyt saksalainen eversti ilmoitti allekirjoittaneelle saksalaisten hyökkäyksestä Leningradia vastaan, joka aloitettaisiin syyskuun 15 päivänä. Tieto, joka sitten osoittautui perättömäksi. Alkuvalmistelujen jälkeen siirtyi laivue 1. 8. 1942 Hirvaksen tukikohdasta Suomenlahden rannalle Römpötin lentokentälle.

Tilanne Karjalan Kannaksen maarintamalla ja ilmassa oli rauhallinen. Kun taasen ilmatoiminta Suomenlahdella oli olosuhteisiin nähden harvinaisen vilkasta aina Suursaaren ja Tytärsären länsipuolelle. Niinpä laivueen päätehtäväksi tuli estää tai ainakin vaikeuttaa vihollisen ilmatoimintaa Suomenlahdella.

Toimintaansa varten sai laivue seuraavat tehtävät:

1. Vihollisen ilmatoiminnan estäminen Kannaksella linjan Vuoksi—Pölläkkälä (ml)—Valkjärvi (ml)—Lempäälän järvi eteläpää (pl) länsipuolella.
2. Länsikannakselle tapahtuvien kuljetusten suojaaminen.
3. Kotkan korkeudelle saapuneiden vihollisten lentomuodostelmien paluutien katkaiseminen.
4. Konekiväärihyökkäysten suorittaminen vihollisen aseistamattomia tai heikosti aseistettuja aluksia vastaan.

Suullisesti saamani käskyn perusteella oli päätehtävänä Kotkan suojaaminen.

Päätehtävän mukaan oli laivueelle edullisin sijoituspaikka Römpötin lentokenttä. Jos tehtävän painopiste siirtyisi rintamalinjalle, voitaisiin tukikohdaksi käyttää Suulajärven lentokenttää ja apukenttänä Jäppilän lentokenttää.

Kuten yllä kävi selville, olivat tehtävät moninaiset. Ne vaativat, jos toiminta vilkastuisi myöskin maarintamalla, vähintään 70 konetta. Laivueilla oli kuitenkin käytettävissä ensimmäisessä linjassa ainoastaan 15—20 konetta.

Saatujen tehtävien suoritus ei näinollen tulisi olemaan helppoa. Tilanearvostelun perusteella olisi saatava ratkaisu seuraviin kysymyksiin:

— Onko mahdollisuus estää vihollisen lentotoiminta länteen linjalla Koivistsaari—Seiskari—Venäjän rannikko?

— Onko mahdollisuus katkaista vihollismuodostelmien paluutie linjalla Someri—Lavansaari—Venäjän rannikko.

Molempiin kysymyksiin oli vaikea antaa suoralta kädeltä vastausta, koska menestyksellinen toiminta riippui komentopaikkaan tarpeeksi ajoissa saapuvista tiedoista vihollisen lentotoiminnasta.

Tässä tulemmekin koko lentotoiminnan tärkeimpään kysymykseen. Kuten maavoimissa eri tavalla hankitut tiedot vihollisesta ratkaisevat joukkojen ryhmituksen painopistesuuntaan, samoin lentojoukoissa hyvin järjestetty viestiverkosto (radiot ym.) ratkaisevat ilmoitustensa perusteella lentojoukkojen keskitetyn toiminnan. Oli siis luotava toiminta-alueesta riippuen ilma-alue komentopaikkoineen, jossa toiminta tapahtui viestiverkoston tiedoitusten perusteella komentopaikkaan, josta tilanteen vaatimusten mukaan johdettiin lento-toimintaa. Menestyksellisen toiminnan ensimmäinen ehto oli luoda toiminta-alueelle sellainen viestiverkosto, jonka avulla olisi komentopaikassa jatkuva selvyys alueen ilmatilanteesta. Tiedot, jotta niillä olisi ollut jotain merkitystä, oli tiedoitettava n. 40 sek. kuluessa komentopaikkaan.

Koska mitään yhtenäistä viestiverkostoa ei ollut olemassa lentotoiminnalle, olikin luotava verkosto, joka olisi sulkenut piiriinsä koko Suomenlahden itäisen alueen. Neuvoteltuani ilmavoimien viestikomentajan majuri Sauran (eversti) kanssa asiasta ja esitettyäni hänelle suunnitelman, sain sille ilmavoimien komentajan hyväksymisen ja tehtäväksi alueellisen viestiverkoston luomisen. Valitettavasti koko Karjalan Kannaksen ilma-alueen luomiseen oli tilaisuus vasta kesällä 1943.

Lentotoiminta toiminta-alueella vaati kolme perusverkostoa:

— Laivueen oma radioverkosto ns. johtoverkosto, jonka tehtävänä oli välittää, komentopaikan radioasema johtoasemanaan, tiedot vihollisesta ja käskyt ilmaan. Radioasemien lukumäärä oli riippuvainen toiminta-alueen laajuudesta.

— Rannikkotykkörykmentin ja laivaston radioverkoston liittäminen laivueen verkostoon.

— Ilmavalvontapataljoonan radioverkosto, joka tähystyseliemiensä välityksellä antoi tiedot laivueen komentopaikkaan.

Näitä eri viestiverkostoja hyväksi käyttäen olisi ollut luotava ilmoitusverkosto, joka olisi pystynyt ilmoittamaan vihollisen lentotoiminnan alueella Kotka—Suursaari—Tytärsaari—Venäjän rannikko ja itään aina Pietarin korkeudelle asti.

Toiminnan helpottamiseksi oli alue jaettava kahteen toiminta-alueeseen: Itäinen ja Läntinen alue rajana Koivistsaari—Seiskari—Venäjän rannikko. Voidakseen hallita tilannetta itäisellä alueella oli pystyttävä seuraamaan ilmatoimintaa linjalla Koi-

vistsaari—Seiskari—Venäjän puoleinen ranta sekä tästä itään olevilla alueilla. Oranienbaumin motti asetti järjestelyille vaikeuksia. Alue oli kuitenkin siksi kapea, n. 22 km, että tilanteen seuraaminen voitiin suorittaa Suomen rannikolta. Taistelualue muodostui näin ollen pitkäksi ja kapeaksi, joten taistelutoimintaa voitiin johtaa maasta käsin. Tätä silmälläpitäen oli rannikolle sijoitettava johtoasemia, joista pystyttiin tarkasti ilmoittamaan ilmaan vihollismuodostelmien liikkeitä.

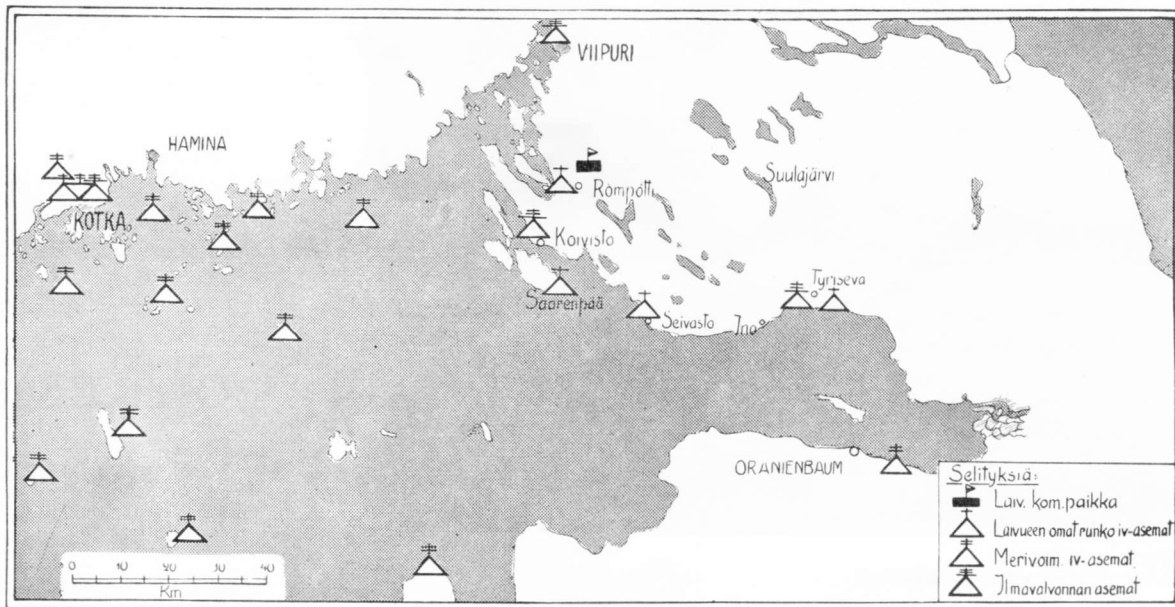
Yhteistoiminnassa Ilmatorjuntapiiri 5:n komentajan, majuri Salosen (nyk. ev.luutn. Salomaa) ja Rannikkotykkörykmentti 2:n komentajan ev.luutn. Reposen (eversti) kanssa käytyjen neuvottelujen perusteella järjestyi viestiverkosto seuraavasti:

— Koiviston ja Tyrisevän ilmavalvontakeskukset antoivat tiedot ilmatoiminnasta suoraan laivueen komentopaikkaan Rämpötin lentokentälle.

— Rannikkotykkörykmentti 2:n tähystysasemille sijoitettiin laivueen johtoasemia (radio) siten, että Tyrisevälle IVAK:n välittömään läheisyyteen johtoasema sekä läheisyydessä olevalle Puhtolan tähystystorniin tähystäjäksi ohjaaja-aliupseeri, Inon tähystystorniin ohjaaja-aliupseeri, Seivästölle johtoasema sekä torniin upseeri tai ohjaaja-aliupseeri. Tämä asema toimi rannikkoasemien pääjohtoasemana, koska rannikkopuolustuksen erinomaisilla kiikareilla oli mahdollisuus seurata toimintaa aina Kronstadiin ja Seiskariin asti. Vielä sijoitettiin Koivistsaarelle Saarenpään johtoasema. Ylläoleva järjestely takasikin täydellisen valvontaverkoston alueella.

Voidakseen toimia itäisellä alueella oli läntisen alueen viestiverkoston oltava mahdollisimman täydellinen. Laivueen komentopaikasta oli pystyttävä seuraamaan vihollismuodostelmien lentoja aina Kotka—Suursaari korkeudelle asti. Jotta ilmoitukset olisivat tulleet ajoissa, oli Kotkan ympäristössä, Somerilla, Suursaarella, Tytärsaarella, Venäjän puolella Lavansaaren ja Seiskarin välissä olevalla niemellä olevat radioasemat liitettävä laivueen radioverkostoon. Ilmoitusten viestittämiseksi eteenpäin laivueen komentopaikkaan sijoitettiin Kotkaan laivueen johtoasema. Järjestelyistä neuvoteltiin Kotkassa rannikkopuolustuksen esikunnassa ev. luutn. Koljosen sekä kapteeni Bengelsdorffin kanssa ja Haminan lähellä rannikkolaivaston esikunnassa kom.kapt. Pukkilan (nyk. kommodori) ja Tammissen kanssa. Onkin lausuttava vilpittömän kiitos siitä ymmärtämyksestä ja ratkaisevasta avusta, jota asianomaiset osoittivat, jotta yhtenäinen viestiverkosto saatiin aikaan. Ilman sitä ei laivueella olisi ollut mitään mahdollisuuksia menestykselliseen toimintaan. Viestiverkosto käy selville oheisesta kartasta.

Olen yleispiirteisessä esityksessä koettanut antaa kuvan niistä erilaisista perustekijöistä, jotka ratkaisevasti vaikuttivat laivueen taistelutoiminnan johtamiseen. Vain mahdollisimman täydellinen viestiverkoston avulla voitiin luoda kokonaiskuva toiminta-alueen jatkuvasta ilmatilanteesta ja sen perusteella käyttää laivuetta keskitetysti oikeaan aikaan edullisimmassa paikassa.

Suomenlahden itäosan viestiverkosto

Kuten allaolevasta taistelutoiminnan selostamisesta käykin selville, pystyimme viestiverkoston ansiosta menestyksellisesti taistelemaan ja huomattavasti estämään vihollisen Suomenlahdelle suuntautuvaa lentotoimintaa.

Taistelutoiminta 1. 8.—22. 8. 1942

Viestiverkoston järjestelyn ansiosta oli vihollisen lentotoiminta komentopaikassa täysin selvillä. Uskaltaisiin sanoa, että toimintaa voitiin seurata kuin shakkilaudalta ja siirrot tehdä sen mukaan.

7. 8. — 12. 8. välisenä aikana oli taistelutoiminnan tarkoituksena katkaista lentotoiminta länteen, jos mahdollista alueelle Koivistonsaari—Seiskari sekä paluutie alueelle Someri—Suursaari—Lavan-saari. Edellinen tehtävä ei kuitenkaan onnistunut, koska lennot länteen useimmiten tapahtuivat Oranienbaumin motin reunaa Seiskarin eteläpuolelta, joten Seivästöltä saatujen ilmoitusten perusteella oli mahdotonta ennättää paikan päälle. Joskus järjestettiin partiointia Kuolemajärven korkeudelle yllätysiskuihin siinä kuitenkaan onnistumatta.

Taistelutoiminta keskittyikin 12. 8. — 18. 8. vihollisen paluutien katkaisemiseen edellä mainitulla alueella. Tänä aikana kehittyi lukuisia ilmataiste-luita:

12. 8. 42 taisteli luutnantti Lumme Seiskarin lähistöllä viidellä koneella viittätoista I-16 hävittäjä-konetta ja kymmentä IL maataistelukonetta vastaan. Taistelussa ammuttiin alas kaksi konetta.

14. 8. 42 syntyi ilmataistelu kapteeni Karhusen johtaman kuuden koneen ja kuuden HC hävittäjä-koneen kanssa, joista ammuttiin alas kaikki kuusi konetta. Samana päivänä luutnantti Windin johtaman viiden koneen ja kolmentoista HC:n välillä, joista ammuttiin alas kolme konetta.

16. 8. 42 Tytärsaaresta saadun ilmoituksen perusteella joutui kapteeni Karhunen kuudella koneella Seiskarin kaakkoispuolella taisteluun viidentoista I-16, kolmen Mig-hävittäjän, kahdeksan SB-pom-mikoneen kanssa, joista ammuttiin alas yksitoista I-16. Taistelun johto ja sen häikäilemätön suoritus on yksi ilmataisteluhistoriamme kunniaakkaimpia taisteluita moninkertaista ylivoimaa vastaan, josta kunnia lankeaa kapteeni Karhuselle.

18. 8. 42 sai komentopaikka ilmoituksen Tytärsaaresta: 10 I-16 matkalla itään. Luutnantti Wind sai käskyn lähteä kahdeksalla koneella Seivästön ja vastapäisen rannan korkeudelle odottamaan. Matkalla he tapasivat neljä HC:tä sekä myöhemmin kymmenen I-16. Apuun heitettiin kapteeni Karhunen neljällä koneella ja luutnantti Lumme neljällä koneella. Taistelu käydään Venäjän puoleisella rannalla ylivoimaa vastaan. Taistelu ratkesi meille edullisesti kapteeni Karhusen ja luutnantti Lumpeen ennättäessä taisteluun erittäin kriittisessä vaiheessa. Taistelun aikana oli vihollinen jatkuvasti keskittänyt taisteluun lisää koneita. Taistelu 16 koneella 60 viholliskonetta vastaan oli suurin ilma-taistelu, mitä toistaiseksi oli käyty. Lopputulos 16 alasammuttua viholliskonetta oli loistava suoritus.

Kuuden päivän aikana 12. 8. — 18. 8. ampui laivue ilman omia tappioita alas 39 viholliskonetta.

21. 8. 42 oli erittäin vilkas päivä. Näytti kuitenkin siltä, että lentojen tarkoituksena oli ansojen järjestäminen. Kun suurinta osaa laivueen koneista kunnostettiin, ei ollut syytä lähteä pienillä muodostelmilla liikkeelle, varsinkin kun lennot olivat Venäjän rannikon ja Seiskarin välillä. Syyskuu oli hiljaisempaa. Lokakuu ja marraskuu oli vilkasta lentotoimintaa lukuisine ilmataisteluineen, joitten selostaminen tilanpuutteen takia jää toiseen kertaan.

Jatkuu sivulle 19

Rajan pinnassa on vielä rauhallista

Kenraalimajuri evp Erkki Raappana

POHJOIS-KARJA SODAN KY

SYKSYLLÄ 1939 valmistautui rajakansa Pohjois-Karjalassakin vastaanottamaan talvea, kuten se oli tottunut tekemään polvesta polveen. Vähäisiltä peltotieroilta oli korjattu heikot sadot talvisäilöön niukan leivän jatkoksi. Useimpien eläjien ainoa lehmänkanttura oli jo viety navettapahaseen, ja aitauksen sisäpuolelta korjatut "töryt" oli kannettu läävän seinustalle, mistä niitä naisten, lasten ja vanhusten oli helpompi antaa Mansikille syötäväksi. Työkuntoiset miehet olivat rientäneet metsätöihin mikä minnekin, perheelliset etupäässä omaan pitäjäänsä. Olihan täten sunnuntain seutuvilla helpompi käväistä kotiväkeä auttamassa ja viemässä evästä seuraavaksi viikoksi. Maailman melskeet eivät kyenneet häiritsemään rajakansan rauhaa. Saloilla eli suomalainen kansa niukkaa ja kovaa, jo ammoin totuttua elämäänsä. Myöhäissyksyn taivas oli harmaassa pilvessä. Luntakin oli jo satanut kunnan rekikeliksi asti, mikä puolestaan tiesi leipää metsän asukkaille. Toisinaan kantautui rajantakaa outo jyminä kiirien edelleen vaaralta vaaralle. Arvatenkin siellä perattiin uittoväyliä kuten Suomenkin puolella tehtiin. Olihan sitten hyviä toiveita jatkuvista työmahdollisuuksista ja paremmista päivistä, jotka totisesti olivat tarpeen köyhän rajarahvaan elämää helpottamaan.

Tämän suuren rauhan ja arkisten askareitten keskeltä tapasi rajakansan sanoma: "Ylimääräiset kertausharjoitukset käsketty". Tämän vuosisadan vainovalkeat oli sytytty, ja kapula "yh-käsky" kiersi kylästä kylään kutsuen suomalaisia aseisiin. Idän vaara oli uhkaamassa isiemme maata. Vuosisatainen näytelmä toistui järkyttävänä jälleen.

Miten suhtautui tämän polven suomalainen rajoillamme annettuun käskyyn? Rauhallisesti. Tämä ainoa sana jo riittää kuvaamaan rajakansan mielialaa noina aikoina. Se oli sukupolvesta sukupolveen elänyt vaaravyöhykkeessä ja saanut esivanhemmitaan verenperintönä rajankiroissa eläjän rohkeuden

ja alistumisen vaikean taidon. Juuri näitä luonteenomaisuuksia kuvaa eräs pieni tapaus talvisotamme ensimmäiseltä päivältä.

Seisoin marraskuun viimeisen päivän iltana pimeässä rajalle johtavalla tiellä seuraten etuvartioittemme vetäytymistä vihollisen painostuksesta. Vetäytyvässä kolonnassa havaitsin siviiliväkeäkin. Mentyäni lähemmäksi heidän hevostaan tunsin kuorman päällä Ohtosen emännän Kivivaarasta. Syllissään piti hän pienintä lastaan toisten istuessa viereillä. Tervehdittyämme vastaili hän rauhallisesti tekemiini kysymyksiin ja sanoi lopuksi "nyt ne sitten tulivat", tarkoittaen luonnollisesti vihollisen hyökkäystä. En huomannut hänen äänessään kauhua enempää kuin hermostumistakaan, vaikka hän lapsineen yhtäkkiä oli joutunut kodin rauhasta sodan jalkoihin.

Huomattava osa rajaseudun reserviläisistä oli metsätöissä, mistä yh-käsky heidät nopeasti saavutti. Miehet riensivät käskyn mukaan perustamispaikkoihinsa. Samoin tekivät luonnollisesti kaikki rajaseudun reserviläiset.

Perustamispaikkoihin saapuivat useat reserviläiset suoraan työmailtaan. Ilman pienintäkään hätköintiä sujui joukkojen perustaminen. Seuratessani perustamistöiden suoritusta osui silmääni miesjoukko. Lähetessäni joukkoa havaitsin sen keskellä metsätömiehen varusteisiin pukeutuneen miehen, hänen edessään pöydällä oli levällään punakantinen yksikön perustamiskirja. Ilokseni kuulin, kuinka tuo kirjaa tutkiva mies antoi täsmällisiä käskyjä ympärillään seisoville miehille. Oli turvallista nähdä, kuinka suomalainen mies selvisi hämmästyttävän hyvin hänelle varmasti oudoista tehtävistä. Monien vastuksien ja häiriöitten jälkeen saatiin joukot määrääkään valmiiksi, vaikkakin puutteellisesti varustettuna. Esimerkiksi osa suojajoukkojen yksiköitä oli varustettava iänikuisilla berdaanikivääreillä. Selkäpiitä karmi, kun tuollaisen asekanantajalle antoi

AN RAJAKANSA NYKSELLÄ

Karjalaisia täydennysmiehiä Kollaalla

taskuun 20 lyijymurikkaa, joiksi berdaanin panosta hyvällä syyllä voi sanoa. Ajan mittaan saatiin nuokin puutteet poistetuksi ja miehille voitiin ojentaa edes kivääri käteen.

Eräänä päivänä saapui luokseni muuan yksikön päällikkö mukanaan reippaan näköinen reserviläinen. Komppanianpäällikkö pyysi, että tämä mies saisi lomaa käydäkseen kotimökkillään Nurmijärven takana, rajan lähellä, koska hänen perheensä, vaimo ja kolme lasta, eli siellä kovin puutteellisissa oloissa. Mies oli ollut metsätoissa eikä ollut päässyt perheensä auttamaan. Nämä olosuhteet tuntien olivat toiset parempiosaiset yksikön miehet keränneet keskuudestaan repullisen evästä ja lämmintä vaatetta lapsille vietäväksi. Luonnollisesti mies sai haluamansa loman.

Koska oli odotettavissa, että samanlaisia tapauksia kuin edelläkerrottut, jossa perheenhuoltaja oli joutunut lähtemään perustamispaikkaansa käymättä laisinkaan kotonaan, ilmaantuisi enemmänkin, varauduttiin Pohjois-Karjalan ryhmän taholta tällaisten tapausten varalta. Niinpä Pielisjärven kunnan esimies, maanviljelijä Jussi Riikonen osoitti suurta ymmärtämystä reserviläisten perheiden huoltamisessa. Kun hänelle asiasta puhuttiin, ilmoitti hän empimättä, että Pielisjärven kunta tulee asettamaan 500.000 markkaa Pielisjärveltä kotoisin olevien varattomien reserviläisten perheiden auttamiseen. Ryhmän esikunta puolestaan ilmoitti tällaisten reserviläisten nimet kunnan toimistoon. Tämänsuuntainen huoltotyö laajeni sittemmin käsittäen kaikki ne kunnat Pohjois-Karjalassa, joista ryhmän reserviläiset olivat kotoisin. Kuopion läänin silloinen maaherra Gustaf Ignatius ryhtyi aloitettua huoltotyömuotoa kannattamaan. Tämän kautta se sai laajemat ja vakavammat mittasuhteet. Noina raskaina aikoina oli tällaisilla toimenpiteillä mitä suuriarvoisin merkitys rajaseudun vähävaraisen kansan keskuudessa.

Jos suojajoukkojen varustus ja aseistus olivat puutteellisia, niin sitä heikompia ne olivat selustan joukoilla. Mieleeni muistuu eräs tapaus Ylä-Valtialta. Olin muutamana marraskuisena iltana matkalla Pohjois-Suomen ryhmän esikuntaan Kajaaniin. Kuu valaisi kirkkaasti lumista tienoota, ja pakkastakin oli yli 20 astetta. Ajaessamme Ruunaan eteläpuolella olevalle rautatieylikäytävälle näin vartiomiehen seisovan rautatiesillalla. Poistuin autosta ja lähdin miestä kohti, jolloin suureksi hämmästykseksi näin keskenkasvuisten pojan vartiomiehen tehtävissä. Hänellä oli kivääri hihnasta olkaan ripustettuna ja kirkkain äänin nuori vartiomies selosti tehtävänsä. Kylän päällikkö oli antanut hänelle sekä kahdelle toiselle samanikäiselle pojalle tehtäväksi rautatiesillan vartiointin. Toiset vartiomiehet olivat majapaikassaan torpassa mäen takana. Päätin käydä tapaamassa näitä reippaita miehenalkuja. Sieltä torpasta heidät tapasinkin ja sain kuulla, että he kukin vuorollaan olivat siltavartioidessa ja aseenaan heillä oli kivääri, johon oli käytettävissä yhteensä kolme panosta. Kelloa ei pojilla ollut, vaan määrätty vartiovuoron pituus sään sanelun mukaan. Tällaisten keskenkasvuisten poikien vastuulle oli annettu siltojen vartiointi mahdolliselta ilkeivallalta. Pojat täyttivät uskotun tehtävän intomielisinä, tyytyväisinä ja onnellisina saadessaan olla mukana maataan varjelemassa. Tämä tapaus jäi pitkäksi aikaa lämmittämään mieltäni.

Nämä muutamat muistikuvat raskaitten taisteluvuosien varrelta olen tahtonut lukijoille esittää esimerkiksi kansamme korkealle kehittyneestä henkisestä ja siveellisestä tasosta ja sisäisestä ryhdistä, jotka yhdessä suomalaisten uhrivalmiuden kanssa saivat korvata sen puutteellisen varustuksen ja aseistuksen, jonka isänmaamme oli vapautensa puolustajille varannut.

Me tiedämme nyt, kuinka kalliiksi maallemme maanpuolustuksen laiminlyönti tuli.

Suomalainen hävittäjäkone talvisodan päiviltä

Eversti evp Lauri Bremer

SUURSAAREN VALTAUKSEN ILMATOIMINTAA

Olin Suur-Merijoella laivueenkomentajana saadessani määräyksen lähteä viipymättä Haminaan ilmoittautumaan kenraalimajuri Aaro Pajarille. Saa-vuin perille ja tavattuani kenraalimajuri Pajarin selvisi minulle pian, että nyt oli kysymyksessä Suur-saaren kohdistuva operaatio, jonka Pajari pääperi-aatteissaan minulle selosti. Tarkoituksena oli etukäteen avata huoltotiet Haminasta ensin Haapasaa-reen ja siitä sitten länttä kohti Suursaaren pohjois-puolitse ja vihdoin Suursaaren länsipuolelle jäälle. Etukäteen oli myös suoritettava joukkojen kes-kitys jäälle ja lopulliset hyökkäysryhmitykset. Kaikki oli luonnollisesti pidettävä ja suoritet-tava ehdottomasti salassa.

Suursaaren itäpuolelle jäälle sijoitettaisiin tykis-tön tuliasemat, joiden tulikantaa oli hyökkäyspäi-vän aamusta alkaen hävittäjillä suojattava. Oli suo-ritettava valtava tiedustelu ja estettävä vihollisen mahdollisten apuvoimien lähettäminen Lavansaaresta.

Kenraalimajuri Pajari huomautti minulle:

— Koko operation onnistuminen, majuri, riip-puu Teistä. Me muut kyllä toimimme suunnitel-mien mukaisesti.

Operationiin osallistuvat joukot kuormattiin Teri-joella. Alunperin pyydettiin, että hävittäjämme oli-sivat suojanneet kuormausta. Tähän huomautimme, että emme mielellämme lähteneet ”kärräämään”

Terijoen päälle, koska vihollinen olisi huomannut koneemme ja arvannut jotain olevan tekeillä. Mutta sensijaan koneet pidettiin äärimmäisessä hä-lytysvalmiudessa läheisillä lentokentillä. Kuormaus tapahtui kuitenkin kaikessa rauhassa ja todennä-köisesti vihollisen tietämättä.

Operation suoritushetken lähestyessä saimme tehtäväksemme ilmaherruuden ylläpitämisen. Ope-ratio oli vaikea, sillä sehän oli suoritettava avoi-mella jäällä. Tehtävän suoritti Lentorykmentti 3., johon laivueeni kuului, vahvistettuna vielä 10 ko-netta käsittävällä lentueella Lentorykmentti 2:sta. Niiden sijoituspaikka oli Immolan kentällä. Hami-nan edustalle Lupinlahdelle rakennettiin jäälle ope-ratiota varten työkenttä, jota käytti laivueeni 20 suksilla varustettua konetta.

Toimintamme järjestettiin siten, että luutnantti Euramo määrättiin Haapasaa-reen tehtävänään maas-ta käsin koota tietoja vihollisen liikehtimisestä ja antaa tiedot sitten hävittäjillemme ja siten johtaa kosketuksen saamista viholliseen.

Koska lentokenttämme sijaitsivat kaukana, niin me Lupinlahdella olleet suoritimme jatkuvaa par-tiointia ensin huoltoalueen päällä ja sittemmin tais-telualueella.

Muut Immolan ja Suulajärven lentokenttien ko-neet suorittivat Lavansaaren ja Suursaaren välillä vapaata partiointia hyökkäyspäivän aamusta läh-

tien. Operatioon osallistui myös tiedustelukoneita ja pommitusvoimia. Tätä varten Lentorykmentti 4. oli järjestänyt yhden laivueen työkenttänään Im-mola. Siihän kuului 15—18 konetta. Niiden tehtävänä oli hyökkäyksen tulivalmistelun aikana pommittaa Suursaaren Pohjoiskorkeaa. Samoin, jos Lavansaaresta pyrkisi vihollisen apuvoimia, katkaista Suursaaren ja Lavansaaren yhteydet.

Operatioon osallistui myöskin Lentolaivue 6. Helsingistä, tehtävänä tiedustelun suoritus, sekä sairaankuljetuslentue.

Tärkeintä oli ilmaherruuden aikaansaaminen ja ylläpitäminen. Kaikesta kehittyi hyvin mielenkiintoinen "ilmajuttu", jonka alkuvaiheet saatiin suorittaa rauhassa.

Samanaikaisesti saksalaiset suuntasivat operation Tytärsaaren etelästäkäs, Viroota.

Hyökkäyksen aattopäivänä todettiin outo tapaus. Taivaalle ilmaantui saksalaismallinen Heinkel 111-kone, joka oli varustettu saksalaisin tunnuksin. Kun sille ammuttiin tunnusraketit, vastasi se aivan oikeilla tunnusraketeilla. Kone hävisi, mutta kun lennosta ilmoitettiin saksalaisille, he vastasivat, että heidän koneitaan ei ollut käynyt alueella sanottuna aikana. Ensimmäisen taistelupäivän aamuna sama kone taas ilmestyi näkyviin, mutta kun siihen "käytiin käsiksi", se hävisi pilviin.

*

Hyökkäyspäivän säätä voidaan sanoa vaikeaksi, sillä se vaihteli suuresti. Välillä oli kirkasta auringonpaistetta muuttuakseen seuraavassa hetkessä lumipyryksi. Heti hyökkäyksen alkaessa ilmaantui paikalle vihollisen koneita, ja syntyi monia ilmatisteluita, joissa useita vastustajan koneita ammuttiin alas. Meillä itsellämme ei ollut lentokonetappioita. Säätä johtuen ei ollut vältettävissä, että vihollisen hävittäjäkoneet pääsivät yllättävästi hyökkäämään tykistömme tuliasemaa kohti. Ne huomattiin, lähdettiin perässä ja pystyttiin siinä määrin häiritsemään hyökkäysten suoritusta, että ne jäivät tuloksettomiksi.

Suursaaren ja Lavansaaren välillä kehittyi myös valtavia ilmatisteluita, joissa vihollinen jäi alakyn-teen ja sen koneita ammuttiin alas. Suomalaiset pystyivät hyvin estämään vihollislennot omalle alueellemme.

Erikoislaatuisena on mainittava tällaisen operation rasittavuus. Koneiden ohjaajat joutuivat jatkuvasti lentämään 10 tuntia päivässä. Koko ajan oli oltava liikkeessä. Kun yksi muodostelma tuli, niin toinen lähti lentokentältä taistelualueelle, sieltä yöksi kotiin ja taas aamulla varhain takaisin. Tämä alituinen lentäminen ja varuillaanolo vaikutti varsinkin operation viimeisinä päivinä ohjaajiin. He väsyivät, eikä ihmeikään. Lopulta lennot olivat mahdollisia vain sen avulla, että ohjaajat söivät suuret määrät pervitiniä. Tämä lääke tosin poisti väsymyksen, mutta silti lentäjien alitajunnassa oli aina ajatus, että vastassa oleva vihollinen on tuore, nukkunut ja levännyt mies, me sensijaan väsyneitä ja vain keinotekoisesti valveilla. Mutta tehtävät hoidettiin, väsymyksestä huolimatta.

"Tavallisissa oloissa" sodan aikana saatiin aina runsaasti vapaaehtoisia, kun niitä kysyttiin jotakin tehtävää varten. Mutta Suursaaren operation jälkeen kesti kolmen viikkoa, ennenkuin vapaaehtoisia ilmoitautui, niin rasittuneita lentäjät olivat hyvin suoritettun työn jälkeen.

Hävittäjien toiminta Suursaaren erikoislaatuisen operation aikana ja sitä ennen onnistui siis erinomaisen hyvin kaikkialla taistelualueella ja sen ympäristössä. Mainittakoon vielä viimeinen operation liittyvä tehtävä, minkä hävittäjämme saivat.

Suursaaren valtauksen jälkeen komennettiin operation osallistuneet joukot suljettuina rivistöinä paraatiin saaren Suurkylän sataman jälle. Hävittäjien tehtävänä oli ilmasta käsin turvata paraatin pitäminen. Tämä paraati oli uhkarohkea teko, sillä koskaan ei olla täysin varmoja siitä, etteivätkö viholliset hävittäjineen ja pommitajineen voisi tulla paikalle ja onnistua hyökkäyksissään.

Mitään ei kuitenkaan tapahtunut. Paraati voitiin pitää täysin rauhassa.

Jatkoa sivulta 15

Olenkin tässä lyhyessä katsauksessani koettanut vain esittää laivueen ja sen lentotoiminnan periaatteet sekä sen merkityksen Suomenlahden ilmatoinnassa, joka varmasti myöskin on helpottanut laivaston toimintaa.

Laivueen toiminnan merkityksen on Päämaja täysin käsittänyt, joka parhaiten käy selville siitä kiitoskirjelmästä, jonka Suomen Marsalkka lähetti Ilmavoimien komentajalle, kenraali Lundqvistille joka kuuluu:

Ilmavoimien Komentajalle.

Lausun Ilmavoimien komentajalle sekä hänen kauttaan erikoisesti Le. Lv. 24:n komentajalle,

everstiluutnantti G. E. Magnussonille ja koko hänen laivueelleen suuren tunnustukseni, kiitokseni ja onnitteluni loistavista menestyksistä 22. — 23. p:nä marraskuuta, jolloin Laivue ilman omia tappioita ilmatistelussa usein lukumääräisesti ylivoimaista vihollista vastaan kumpanakin päivänä pudotti kahdeksan viholliskonetta.

Kuudentoista — pääosiltaan uusimallisen — viholliskoneen tuhoaminen kahtena päivänä ilman omia tappioita on Ilmavoimillemme ja erityisesti Le. Lv. 24:lle jälleen kunniakas saavutus.

PUOLUSTUSVOIMAIN YLIPÄÄLLIKKÖ

Suomen Marsalkka MANNERHEIM

PRIKAATI K:n ETENEMINEN KUUTAMALAHDELLE

elokuussa 1941

Kenttärmeijan joukkojen perustamisen jälkeen päätti Ylipäällikkö sodan syttyessä vuonna 1941 perustaa sotilaspoliittisista syistä suomalaisten heimokansojen jäsenistä erillisen yhtymän sotatoimia varten Itä-Karjalassa. Tämän johdosta sai tämän kirjoittaja tehtäväkseen ryhtyä Kajaanissa järjestämään mainitun laatuista joukkoja. Niitä sainkin kootuksi Suomessa asuneista vianalaisista, aunuksista ja inkeriläisistä sekä heidän täydennykseksen suomalaisista vapaaehtoisista kaksi pataljoonaa, vaikka tällainen henkilöstö oli jo liikekannallepanossa suureksi osaksi joutunut muihin joukko-osastoihin. Varsinkin Itä-Karjalasta kotoisin olevat, takavuosina Suomeen siirtyneet karjalaiset olivat paikallistuntemuksensa takia haluttuja kaikkialla itärintamalla, eivätkä joukot halunneet sen vuoksi luovuttaa heitä uuteen yhtymään. Suunnitelmana oli ollut saada syntymään neljä pataljoonaa, mutta tuloksena olivat vain Aunuksen ja Vienan Heimosoturipataljoonat (AHSP ja VHSP) sekä yhtymän esikunta (E/Prikaati K) eri yksikköineen. Näistä syistä sekä ase- ja varusvarastojen tyhjyyden ja kiipeimmin tarvittavan ensi koulutuksen vuoksi perustetut joukot olivat lähtövalmiit vasta heinäkuun 30 pnä. Silloin ne saivat käskyn lähteä johdollani Kuutamalahdelle. Joukot siirrettiin junilla Lieksaan, josta he aloittivat marssin rintamalle 31. 7. illalla.

Mainittujen vapaaehtoisista järjestettyjen joukkojen päällystöön kuuluvan upseeriston sijoitus tuli seuraavaksi:

Pr.K:n komentajana oli everstilutn. E. Kuussaari. Esikuntapäällikkönä oli majuri Y. Teno, adjutanttina kapt. L. Tuovinen, huoltopäällikkönä ev.luutn. A. Hirvelä ja myöhemmin majuri O. E. Långhjelm, ye-upseerina kapt. A. Åkerlund, lähettiupseerina vänr. M. Saarela, lääkärinä lääk.kapt. P. Penttilä, komendanttina vänr. A. Isotalo, tiedustelu-upseerina kapt. J. Tirranen, luutn. A. Timonen ja vänr. V. Ipatti, valistusupseerina rovasti K. Kallio, viestiupseerina luutn. S. A. Pöyhönen, pioneeriupseerina luutn. E. J. Lausas, kaasusuojele-upseerina ins. luutn. L. A. Holming, toimistupseerina vänr. A. Viljanti, O. Laakkonen, J. Salokannel, R. Stegars ja J. Lukkarinen, aseupseerina vänr. A. E. Mailamaa, asemestarina sotilasmestari J. Janné, kuljetuspäällikkönä luutn. T.

Jaakkola, pastorina vänr. R. Ala-Kulju ja apulaisena kreikk.kat. pastori D. Lintu, kuormastopäällikkönä vänr. T. Jankko, eläinlääkärinä luutn. E. Taskinen, esikuntakomppanian päällikkönä luutn. A. Kohi, varastonhoitajana sot.virk. E. Jääskeläinen, intendenttinä sot.virk. E. Jokinen, talousupseerina sot.virk. P. Saarinen sekä lisäksi eri tehtävissä kapt. P. Teroma, sot.virk. E. Yrjänä, luutn. O. Sopanen, vänr. H. A. Kettunen, luutn. N. Järvilehto, kapt. L. E. Ahma, sot.virk. L. Kuntijärvi, luutn. E. A. Teräsvirta, vänr. L. Eronen, vänr. E. Erkinheimo, vänr. R. Koivuniemi, ins. J. A. Savolainen ja past. P. Saarikoski.

VHSP:n komentajana oli kapteeni L. Räsänen ja myöhemmin kapteeni M. Rynänen, adjutanttina luutn. H. Elomaa, lähettiupseerina vänr. E. Lyytikäinen, talousupseerina vänr. V. V. Arhippainen, lääkärinä lääk.luutn. V. Pensala, valistusupseerina vänr. N. Melama, pastorina vänr. E. Ervamaa, kr.kat. pastorina A. Olanto ja viestiupseerina vänr. K. Hrimaly. 1. komppanian päällikkönä oli luutn. R. E. Lieska, 2. komppanian päällikkönä luutn. M. Sisto, 3. komppanian päällikkönä luutn. K. K. Railo ja 4. komppanian (KKK) päällikkönä kapteeni J. Paalio.

AHSP:n komentajana oli kapteeni M. Olsoni, adjutanttina luutn. E. Immonen, lähettiupseerina vänr. K. A. Ollikainen, talousupseerina vänr. V. Huhtala, lääkärinä lääk.luutn. J. Vihma, valistusupseerina sk.ups. N. Jokio, pastorina kenttäpappi H. Kauppinen ja pastori V. Liukonen, kr.kat. pastorina D. Lintu ja viestiupseerina vänr. J. Salonmies. 5. komppanian päällikkönä oli luutn. U. Alatalo, 6. komppanian päällikkönä luutn. T. Ryöti, 7. komppanian päällikkönä kapteeni A. Kalsta ja myöhemmin luutn. J. Takkinen, 8. komppanian (KKK) päällikkönä luutn. J. Mäntylä ja Kranaatinheitinkomppanian päällikkönä luutn. A. Marttinen.

Viikon kestäneen noin 200 km pituisen matkamarssin jälkeen edellä mainitut joukot saapuivat 7.8. Kuutamalahdelle, jossa niistä sekä eräistä siellä ennestään olevista yksiköistä muodostettiin komentooni määrätty Prikaati K (Pr.K). Tähän tulivat täten aluksi kuulumaan Esik./Pr.K, VHSP, AHSP, II patl./JR 10, erillinen polkupyöräkomppania (Er.PPK), Tyk.Kompp./JR 52, Tyk.Kompp. 16, Rask.kranaatinheitin (krh.) joukkue, 3.Ptri/KTR 18 sekä muita pienempiä yksiköjä. (Piiirros 1.)

Matkan varrella prikaati asetti tehtävänsä mukaisesti noin 150 km:n levyisen erämaalohkonsa ja huoltotiensä varmistukseksi Pieningän salotielle yhden veteraanikomppaniansa (7. Kompp./AHSP)

Piirros 1. Prikaati K:n eteneminen Kuutamalahdelle

kapteeni A. Kalstan johdolla. Tämä luja komppania, jossa oli jopa 11 upseeria ja 22 väepeliä, hoiti tehtävänsä ponnekkaasti ylivoimaisia vihollisjoukkoja vastaan lokakuun lopulle saakka, jolloin erämaan Paadenen puolinenkin osa joutui suomalaisten halluun.

Ennen Pr.K:n joukkojen saapumista oli sodan alussa 14.Div:aan kuuluvia voimia edennyt, divisioonan varsinaisesta hyökkäyssuunnasta poiketen, Repolan—Porajärven tien maastoa pitkin etelään. Vihollinen oli tällöin taistellen vetäytynyt taaksepäin, mutta asettunut heinäkuun lopussa Kuutamalahden edustalle puolustukseen ennen valmistamiansa aseisiin. Tähän oli myös 14.Div:n osien eteneminen tyrehtynyt niiden hyökkäysyrityksistä huolimatta. Täällä oli nyt otettuani 7.8. rintamavastuun Pr.K:n voimien jatkettava hyökkäystä Kuutamalahden valtaamiseksi ja etenemisen jatkamiseksi Porajärvelle. Samalla niiden oli puhdistettava ympäröivät erämaat liikehtivistä vihollispartioista, varmistettava lohkolta itään päin johtavat tiet sekä hyökättävä Hingervaaraan niiden vihollisvoimien huoltotielle, jotka vielä taistelivat kaukana Ilomantsin—Liusvaaran tien varrella suomalaisia vastaan.

Pr.K:n esikunta maastoutui Klyyssiinvaaran harjanteelle, ja eeteentyönnettyä komentopaikkaa ryhdyttiin järjestämään Kuutamalahden rintaman lähi- maastoon Maljavaaraan. Tilanteen selvittämiseksi kaikin puolin ryhdyttiin viipymättä tiedustelutoimintaan. (Piirros 2.)

Kuutamalahden ympäristössä olevat noin 10 km levyiset venäläisten kenttälinoitetut asemat nojautuivat kylän länsipuolella Pahkalanvaarasta lähtien pohjoiseen päin kulkevaan korkeaan, soiden reunustamaan harjanteeseen sekä kyläalueen pohjoispuolella olevaan useiden kookkaiden lampien muodostamaan, Kuutamalahdenjärveen päätyvään vesistölin-

Piirros 2. Kuutamalahden valtaus 27. 8. 41

jaan sekä Suununjokeen. Vihollisvoimat arveltiin vankitietojen mukaan kahdeksi pataljoonaksi (JR 15:stä ja JR 113:sta), joilla oli tukena tykistöä ja panssarivaunuja. Reservivoimia oli venäläisillä Porajärvellä.

Kuutamalahden valtaamiseksi olisi maasto etenemiselle ollut suotuisin valtamaantien seudulla, mutta linnoitettujen ja miinoitettujen suojattujen asemien murtamisen ja rintamahyökkäyksen avuksi olisi tappioiden välttämiseksi tarvittu tehokasta tykistövalmistelua, johon yksi käytössä oleva kevyt patteri ja kranaatinheitin eivät aluksi riittäneet. Prikaatin tilannetta suurten erämaiden keskellä, jossa vahvat vihollispartiot liikkuivat toistaiseksi rohkeasti ja häiriötä tuottaen, pidettiin sellaisena, että enempiä tykistöä ei haluttu vaarantaa sen käyttöön. Toimintamahdollisuuksia oli näin ollen etsittävä asemien heikoista kohdista. Kun niiden itäinen sivusta oli vesistöjen ja ylipääsemättömien soiden suojassa, oli eteneminen suunnattava läntiselle sivustalle. Tilanteenarvosteluni perusteella 13.8. päätin etenemisen suoritettavaksi saarrosten ohi ensi tavoitteena linja Kalkjärvi — Pahkalanjärvi. Sieltä oli aktiivista toimintaa jatkettava oikealla Hingervaaraa kohden Suomen puolella vielä toimivien vihollisvoimien selustaan, kuten olin sopinut Ilomantsin suunnalla toimivan Os. Karin kanssa. Vasemmalla oli käytävä Kuutamalahden asemia vastaan ja Himolanjärven itäpuolitse Porajärveltä itään päin johtavien vihollisen selustaiden kimppuun.

Tilanteen vakauttamiseksi prikaatin itäisellä sivustalla AHSP:n osat valtasivat käskystäni luutnantti Koiviston johdolla jo 9. 8. Himolan kylän, ja 13.8. siellä käydyn kolmituntisen taistelun jälkeen pitivät sen jatkuvasti hallussaan. Kylästä suoritettiin tehokasta partiointia Porajärven teille.

VHSP:n partiot taas totesivat vihollisen vetäyty-

vän Hingervaaran kautta itään päin ja Suomen puolelta saatiinkin tietää vihollisen rykmentin siirtyneen Ilomantsin tiellä Liusvaaraan prikaatin saavuttua Kuutamalahdelle. Vihollinen kuitenkin vahvisti voimiaan Megrijärven — Kälkjärven seuduilla, mutta Mustalammen luona 15.8. syttyneessä taistelussa lyötiin osia sen voimista, ja taisteluja käyden otti luutnantti Lieskan komppania (1.Kompp./VHSP) 21.8. mennessä haltuunsa Kälkjärven—Pahkalanjärven kannaksen Mägrijoelle saakka.

Ennen kuin päävoimien eteneminen pitemmälle voitiin aloittaa, oli ainakin prikaatin liikennehuolto saatava tyydyttävään toimintaan. Se oli liitetty 14.Div:n huoltoon ja jäänyt heikoksi. Niinpä armeijan autojen tarkastaja, eversti G. Heinrichs oli määrännyt prikaatin käyttöön riittävästi Porajärven huonoilla teillä tarvittavia lujia kuorma-autoja, mutta 14.Div:n huoltopäälliköt olivat pitäneet ne itsellään ja antaneet prikaatille loppuunkuluneita romuja, joita varten sotilasmestari Janné sai heti perustaa korjaamon. Miehistön kurjaa vaatetustilaa ei tahdottu saada ensinkään kuntoon, sillä vielä syyskuulla puuttui varusteista esim. yli 1000 paitaa, alushousua, sukkaa, villapaitaa, lapasia, pyyheliinoja ja yksinpä 650 housunkannatinta, 900 paria jalkineita, yli 500 kypärää ja yli 300 asetakkia puhumatta kaikesta muusta. Muonitus oli vain yhden päiväannoksen varassa aiheuttaen kelirikkovaiheissa uhkaavia kriisitilanteita. Hevosten puutteesta ei huoltoa taas voitu siirtää maastoteille. Korjauksia saatiin liikennehuoltoon kovin ponnistuksin kuitenkin 19.8. mennessä, ja siitä lähtien ryhdyttiin etenemistä järjestämään. Maljavaaran tienoolta oli ajoissa ryhdytty muokkaamaan myös hevosilla ajettavaa 10 km pituista huoltotietä läpi korprien ja rämeiden Mustalammille, josta taas johti vanha ajotie Kuutamalahdelle. Huoltoa varten järjestettiin nyt saaduista 50 hevosesta kevyt kuormastokolonna.

Tiedustelu osoitti hyökkäyksen Kuutamalahden asemia vastaan olevan edullisinta suorittaa saarostaen kylän eteläpuolella olevan Pahkalanjärven molemmin puolin. Tämän vuoksi ryhdyttiin joukkoja siirtämään Mustalammen maastoon, jonne ne sateiden huonontamia teitä pitkin saatiin kuormastoineen vaikeasti kootuksi 24.8. päivällä.

Vihollisen etuasemien valtaamiseksi oli määrä ryhtyä hyökkäykseen 25.8. aamulla. Pääosa VHSP:aa hyökkäsi Pahkalanjärven eteläpuolitse kello 8.30 alkaen, ja puoli tuntia kestäneen taistelun jälkeen oli kärjessä oleva luutnantti K. Railon johtama komppania työntänyt vihollisen asemistään. Hyökkäystä jatkaen se otti haltuunsa Pahkalanvaaran juurella olevat asemat kello 11 mennessä sekä saman vaaran harjanteen iltapäivällä. Pahkalanjärven länsipuolella miehittivät Er.PPK:n voimat kapteeni R. G. Renvallin johdolla siellä vihollis-asemien etumaastossa olevan kukkulan. Hyökkäystä voitiin jatkaa vasta lisävoimien saavuttua.

Suoperäisen maaston vuoksi oli huolto Mustalammelta lähtien 3 km matkalla järjestettävä yksinomaan purilaiden avulla. Niitä vetävät hevosetkin uppsivat jopa rinnuksia myöten. Vaikean maaston

vuoksi ei tykkikomppanioita saatu hyökkäykseen mukaan.

Vihollinen oli koko ajan oikealla sivustalla aktiivinen ja suoritti myös 24.8. lujan hyökkäyksen Mägrijoen pohjoispuolelle, mutta heitettiin takaisin. Tämä satoi voimia ja hidasti reservissä Mustalammen maastossa olevien kapteeni Olsonin komentaman AHSP:n voimien käyttöä prikaatin painopistesuunnalla. Joka taholta koottiin nyt kuitenkin varmistuksessa olevia joukkojen osia ratkaisevaa hyökkäystä varten hyökkäysryhmien vahvistukseksi. Prikaatin huoltoyksiköistäkin järjestettiin henkilöstön pyynnöstä sotilasmestari Jannén johdolla 60-miehininen osasto, joka asetettiin oikealle sivustalle torjumaan vihollisen painostusta.

Majuri V. Partisen komentama pataljoona, II/JR 10, joka ilmoitettiin taisteluissa jo kuluneeksi ja väsyneeksi, sai pysyä entisissä maantien seudun asemissaan tehtävänä sitoa vastassaan olevat vihollisosat sekä suorittaa eri varmistus- ja tiedustelutehtäviä sivustoilla.

Jatkettavaa hyökkäystä varten määrättiin hyökkäysryhmitys seuraavaksi:

Taisteluryhmä Räsänen: VHSP (paitsi 2. Kompp.), 5.Kompp./AHSP, Kranaatinheitinjoukkue, 4 panssaritorjuntatykkiä/II/JR 10, Rask.krh. joukkue, kaksi pioneerijoukkuetta ja yksi jääkärijoukkue sekä Huoltomiesosasto Janné.

Taisteluryhmä Olsoni: 2.Kompp./VHSP, Er. PPK, Krh.joukkue, Pst.tykkiosasto ja pioneereja.

Taisteluryhmä Partinen: II/JR 10 (p. 5. Kompp.), KKK ja Krh.j./AHSP, 16.Tyk.K ja Tyk.K/JR 52. Päätien suunnalla oli myös sotilasmestari Jannén järjestämä panssariosasto, johon kuului kaksi venäläisiltä saatua ja nyt prikaatin toimesta korjattua panssarivaunua.

Reservinä oli kapteeni Kalstan johtamana 6. Kompp. ja 7.Kompp./AHSP.

Joukot ryhmittäytyivät 26.8. illalla ja yöllä Pahkalanjärven molemmin puolin ja eteneminen alkoi käskyn mukaan 27.8. kello 5.50. Taisteluryhmä Räsänen eteni Pahkalanjärven itäpuolitse ja Olsoni järven länsipuolitse.

Illalla oli kaikkialla Kuutamalahden rintamalla taistelukosketus viholliseen, mutta säkkipimeänä yönä tuli kokonaan vaikenä. Kun joukot nyt aamun sarastaessa etenivät vihollisen asemia kohden, ne eivät saaneet enää tulta vastaansa, ja kello 7 tienoissa tavattiin myös vihollisen pääasemat tyhjinä. Joukot jatkoivat etenemistä Kuutamalahden kylään, jonka venäläiset olivat erään vangin ilmoituksen mukaan keskiyöllä kaikessa hiljaisuudessa täyspimeää yötä hyväkseen käyttäen jättäneet. Jotta suomalaiset eivät olisi huomanneet peräytymistä, kylää ei myöskään sytytetty palamaan. Venäläiset joukot, joiden takaa-ajoon viipymättä ryhdyttiin, vetäytyivät Porajärven ympärillä oleviin kenttälinnoitettuihin aseisiin.

Samana päivänä Pr.K alistettiin Karjalan armeijalle ja sai tehtäväkseen suojata armeijan vasenta sivustaa Porajärven suunnalla sekä valmistautua tämän suuren asutuskeskuksen valtaamiseen.

EI OLLUT TYKISTÖÄ, EI AINUTTAKAAN TULENJOHTAJAA

Otteita kersantin sotapäiväkirjasta

6. 2. 1940.

TYKISTÖRUMMUTUS Summan suunnassa jatkuu päivästä toiseen. Samoin vihollisen hyökkäykset. Vielä ovat meikäläiset kyenneet torjumaan kaikki rynnäkököt. — Mutta kuinka kauan?

Tänään hiihdin joukkueeni kanssa kahdet ladut Leipäsuon yli ja Kilteen kylän pohjoispuolitse Summan taakse. Tarkoitus on käyttää latuja pataljoonamme siirtämiseen Summan lohkolle vastahyökkäykseen tai tukkimaan puolustuksessa mahdollisesti syntyvää repeämää. Ilma oli kranaattien lisäksi täynnä kaikennäköisiä härveleitä suurista pommareista melkein paikallaan lihoittelevaan tulenjohtokoneeseen asti. Kämärän asemakylää pommitettiin pari kertaa. Kilteellä ollut it.tykkijaos yritti turhaan häiritä pommareita. Ja kohta sai jaos omaan niskaansa tykistön tulipeitteen, joka pakotti tykkimiehet poteroihin.

Joulukuun lopulla oli vielä Huumolan kylän ympärillä vankka metsä. Nyt oli siitä jälellä vain pirstottuja tynkiä ja maassa sikin sokin lojuvia kranaattien hakkaamia säpäleitä.

Iltapäivällä palatessamme olimme hiihtää ”väijytykseen”. Pataljoonaan oli levinnyt huhu, että jostakin on päässyt läpi suurehko vihollispartio, joka kiertelee takamaastossa vahinkoa tekemässä. Kun sitten eräs korsuvartiomies oli huomannut kaukana suolla hiihtävän osaston, joka läheni leirialuetta, oli hän suorittanut hälytyksen. Majoitusalueella oli syntynyt tavaton vilске. Kaikki komppaniathan olivat töissä tukilinjalla. Paikalla oli vain keittäjiä, muonittajia, suutareita, räätäleitä, kirjureita, ym. Pataljoonan komentaja oli itse ryhtynyt haalimaan kokoon puolustusta. Jokainen kynnelle kykenevä, vieläpä JSp:llä makailleet lievästi sairaaatkin, oli hälytetty tuhontorjuntaan.

Lähestyimme kaikessa rauhassa majoitusalueetta, ja iltapäivän aurinko paistoi takaamme väijyksissä

odottaneiden silmiin. Kun olimme tulleet vajaan sadan metrin päähän metsän reunasta, kajahti vas-taamme komento: seis, tai pamahtaa! Hiihtäminen pysähtyi siihen paikkaan. Kysymykseemme mitä nyt on tekeillä, kuului vastakysymys: ”Oletteko venäläisiä vai suomalaisia”? No, selvisihän siinä, että yksiä pulliaisiahan tässä ollaan, vieläpä kuulutaan saman pataljoonan muonavahvuuteen.

Mutta vääpelimme Otto Hautakosken naamaa kelpasi katsella, kun hän kömpi ylös lumesta suutarinsa ja kirjurinsa kanssa ja puistelllessaan takiaan manaili:

— Kaikenlaisia pöhhköpäitä niitä on, kun saavat vanhan miehenkin säikkymään kummituksia!

12. 2.

”Vihollinen on päässyt sisään asemeimme Summan itäpuolelle”, ilmoitettiin eilen illalla. Murtuma on vajaan kilometrin levyinen, ja vihollisen etene-minen on pysäytetty tukilinjan eteen.

Tykistötuli on jatkunut päivästä päivään yhtä helvetillisenä. Nyt se ulottuu jo rautatiehen asti, Porin Rykmentistä muodostetun pataljoonan kaistalle. Porin pojat olivat tiukalla tänään, ja pataljoonamme toinen komppania lähetettiin sinne avuksi.

Varustelutyöt on lopetettu ja olemme ”kahden tunnin lähtövalmiudessa”. Lähtö tulee merkeistä päätellen pian, todennäköisesti — Summan lihamyllyyn.

16. 2. aamuyöllä Kuikkalammella.

Toissa päivänä puolenpäivän jälkeen saimme läh-tökäskyn. Vihollinen oli päässyt asemien läpi Läh-teen lohkolle ja jatkoi etenemistään kohti Kämärän asemakylää. Prikaatimme kaksi muuta pataljoonaa olivat jo edellisenä yönä rientäneet tukkimaan vi-hollisen tietä jonnekin Kultakummun kylän maas-toon.

Meistä tuntui lähtö helpotukselta. Viimeisen vuorokauden olimme saaneet kytkiä "tunnin lähtövalmiudessa" kranaattikuoron tuostakin iskiessä majoitusalueellemme. Ennätysvauhtia ylitimme kolme kilometriä leveän melkein aukean Leipäsuon. Kiirettä lisäsivät ympärillemme tippuneet kranaatit, joita ohjattiin Perkjärven suunnalta näkyneestä tähytyspallosta, sekä mustanokkaiset hävittäjät, jotka koettivat meihin konekivääriensä tarkkuutta. Tarkkuus oli huono, sillä vain pari miestä sai reiän nahkaansa leveällä maalialueella. Rautatien ylityämme painuimme Kilteen kylän pohjoispuolitse, kilometrin verran kylästä länteen olleelle hyljätulle leirialueelle. Tykkituli oli laimentunut, mutta käsiaseiden tuli kuului kiivaana ja toisinaan melko läheltä. Lähettejä hiihti ohi. Heiltä kuulimme, että Prikaatimme toinen ja kolmas pataljoona olivat koko päivän olleet taistelussa työntäen vihollisia taaksepäin. Tappiot olivat suuret. Pahimpana haittana oli ollut panssaritorjunta-aseiden puute.

Hytisimme kylmissä teltoissa ja odotimme. Vasta klo 22.00 selvisi tehtävämme. Meidän tuli hyökätä vasemmalta pitkin tukilinjan taisteluhautaa ja kuroa murtokohdan pussinsuu umpeen. Ilmoitettiin, että murtokohta on noin puolitoista kilometriä leveä ja että oikealta lähtee samanaikaisesti taisteluhautaa vyöryttämään joku juuri rintamalle tullut joukko, taisi olla JR 62:n eräs pataljoona.

Kuun noustessa lähdimme suunnistamaan maaston poikki kohti tukikohtaa, jonka murtokohdan itäpuoli piti olla meikäläisten hallussa. Kenelläkään ei ollut tietoa, oliko välimaastossa vihollisia. Siksi oli marssi suoritettava varmistettuna. Joukkueeni sai varmistus- ja suunnistustehtävän. Hiihdimme kolmena latupartiona.

Laskiessamme erästä loivaa mäkeä kaikki partiot rinnan törmäsimme vihollisen nuotiolle, jossa heistä kymmenkunta lämmitteli näppejään. Pelästyimme, mutta luultavasti nuo toiset pelästyivät enemmän, koska laukaustakaan ampumatta painuivat pitkin tallaamaansa polkua länteen. Avasimme tulen, mutta emme kuitenkaan jääneet tutkimaan sen vaikutusta, vaan jatkoimme tavoitteen suuntaan. Noin klo 3.00 olimme tavoitteenamme olleen korsun luona. Korsussa oli vain yksi mies, vänrikki, joka kasvat paritaisina, silmät väsymyksestä tulehtuneina, likainen lumipuvun riekale yllään torkkui pää käsien välissä kylmän kaminan vierellä. Hän vaikutti lähes tolkkuttoman apaattiselta. Ei häntä tuntunut meidän saapumisemme ilahduttavan, jos ei liioin surettavankaan. Poissaolevan tuntuisesti hän vastaili muutamiiin tilannetta koskeviin kysymyksiimme.

"Komppania Palo" sai tehtäväkseen hyökätä taisteluhautaa vyöryttäen ja asettua puolustukseen rintama etelään. "Komppania Forssellin" tuli hyökätä taisteluhaudan pohjoispuolella ja varmistaa pohjoiseen.

Koska joukkueeni oli "Palon komppanian" ensimmäinen, sai se tehtäväkseen toimia vyörytysosastona. Komppanian muut joukkueet tulisivat jäljessä ja huolehtisivat puolustuksesta.

Vyörytysosasto oli pian muodostettu: konepistoolimies, kaksi käsikranaatinheitinjää ja koko muu joukkue varmistajina ja käsikranaattien hankkijoina. Tätä samaahan olimme muutamia kuukausia aikaisemmin harjoitelleet Käkisalmissa kyllästymiseen asti, joten nyt oli kysymyksessä vain harjoituksen soveltaminen. Sukset työnnettiin korsun ympärillä olleisiin kranaatinkuoppiin ja sitten painuttiin oppaaksemme lähteneen vänrikin perässä yhdyshautaan tai paremminkin sitä osoittaneeseen sisään sortuneeseen uraan. Sadan metrin päässä yhdyshauta haarautui muuttuen taisteluhaudaksi. Oikealla heti ensimmäisen mutkan takana seisoi kaksi miestä, joiden muoto ja asu kielivät, että he, kuten vänrikkikin, olivat saavuttaneet inhimillisen kesto-kyvyn rajan, ja tuntui siltä, että vain jokin vaisto olisi pitänyt heitä enää pystyssä. Ääneti he osoittivat kädellään taisteluhaudan seuraavaa mutkaa ja painuivat vänrikkinsä perässä taisteluhautaa pitkin takaisin vasemmalle. Olimme silmitysten vihollisen kanssa.

Taisteluhauta kulki aivan avoimessa maastossa. Niin pitkälle kun kuutamossa saatoimme nähdä, näytti se elottomalta, kranaatinkuoppien ruhjomalta kaivannolta. Palaneita panssarivaunu-kummituksia häämötti siellä täällä haudan kummallakin puolella. Omituinen räjähdyskaasujen ja palaneen lihan haju leijui ilmassa.

Meillä ei kuitenkaan ollut aikaa maiseman ihailmiseen. Kaksi käsikranaattia lensi seuraavan mutkan taakse, ja niiden räjähdettyä konepistoolimies syöksyi viivana perässä. Niin se alkoi. Tuntui hie-
man oudolta tallata puolijäätyneen tai vielä lämpimän ihmisruumiin päälle pimeässä taisteluhaudassa. Niiden päälle kuitenkin oli tallattava, sillä niitä oli paljon, vääntyneinä mitä kummallisimpiin asentoihin, toiset vain osittain, toiset melkein kokonaan sortuneen soran alle hautautuneina, sekaisin suomalaisia ja venäläisiä. Eteenpäin kuitenkin mentiin nopeasti. Mutka toisensa jälkeen vallattiin. Viholliset vaikuttivat kummallisen saamattomilta, kuolivat paikoilleen melkein vastaanpanematta. Olivat hekin ehkä pakkasen ja väsymyksen kohmettamia. Me sen sijaan hiihdon jäleltä lämpiminä olimme virkeässä kunnossa. Edestäpäin kuului panssarivaunujen kolinaa, mutta emme siihen kiinnittäneet huomiota. Päästiin etenemään noin kolmesataa metriä ja sitten tuli pysähdys. Loppuivat käsikranaatit. Pantiin toimeen keräys takana tulevilta joukkueilta. Se vei kuitenkin kymmenisen minuuttia.

Vaikka tupakointi oli kielletty, sytytti pari poikaa odottaessaan tupakan. Se oli heidän viimeisensä. Edessä noin kahden sadan metrin päässä pamahti, ja samanaikaisesti iski tykin ammus tupakoi-
vien päiden vierelle. Nyt vasta huomasimme, että vihollinen oli ajanut panssarivaunuja tiemme tukkeeksi. Yksi niistä häämötti poikittain taisteluhaudan päällä, sen tykki sojotti meihin päin pitkin hautaa. Sen kummallakin puolen näkyi toisia vaunuja. Tiesimme, että peli oli menetetty. Meillä ei ollut panssarintorjuntatykkejä, eikä avoimessa

maastossa ollut pienintäkään mahdollisuutta päästä vaunujen kimppeun käsipeleillä. Yritimme kuitenkin vielä jatkaa vyörytystä ja pääsimmekin hiukan eteenpäin, mutta vaunujen luotikuurot ja haudan seinämissä räjähdelleet tykinammukset pysäyttivät pian etenemisen.

Sitten odotimme jotakin tapahtuvaksi, mutta turhaan. Yön tunnit kuluivat hitaasti. Taisteluhautaa vartioineet vaunut päästelivät silloin tällöin sarjan aseistaan, ja tykki jyrähti kuin uhitellen: tulkaa pois vain...!

Ennen kahdeksaa valkeni päivä. Taisteluiden jäljet paljastuivat nyt kaikessa kaameudessaan. Kranaatinkuoppia toisensa vieressä silmän kantamiin, panssarivaunujen romuja, ruumiita, särkyneitä tai hylättyjä aseita ja varusteita kaikkialla. Mutta päivä paljasti muutakin. Munasuon länsipuolitse Kämärän asemalle johtavaa tietä marssi venäläisiä. Marssi kuin rauhanajan harjoituksissa kuormastoinneen ja vaunuineen kilometrin pituisena rivistönä. Vajaan kahden kilometrin päästä meidän oli voimattomina katseltava marssiesitystä. Ei ollut tykistöä, ei ainuttakaan tulenjohtajaa. Koetimme ampua rivistöä käsiaseilla, mutta se ei vaikuttanut mitään. Kranaatinheitinjoukkueemme yritti ampua myöskin, mutta yksikään ammus ei edes räjähtänyt — syyttimet olivat jäässä. Toista tuntia katselimme marssia, eikä rivistöllä näyttänyt olevan jälkipäätä.

Sitten tuli käsky, että asemat jätetään ja siirrytään Lakusuon maastoon. Lähtötouhussa jäimme viimeiseksi, koska joukkueeni oli kauimpana. Jokainen saimme sentään vielä sukset allemme korusun luota, vaikka emme suinkaan niitä, joilla olimme tullessa hiihtäneet. Kaikilla tuntui olevan tavaton kiire päästä pois sieltä kuoleman kentältä.

Noin puolen kilometrin päässä mainitulta korusulta lähdettyä kohtasin omituisen näyn. Latua pitkin ryömi tai oikeammin veti itseään käsien avulla mies huutaen ja rukoillen, että joku pysähtyisi ja että hänet otettaisiin mukaan:

— Pojat, pojat, älkää jättäkö minua... Ampukaa, jos ette ota mukaanne!

Mutta kukaan ei pysähtynyt. Kaikki hiihtivät kuin kilpaa miehen ohitse.

Seisahduin hänen vierelleen vaatien samalla kahta takanani tulevaa miestä pysähtymään, mutta he eivät olleet kuulevinaan. Ammuin pistoolilla heidän jälkeensä kiinnittääkseni heidän huomiotaan, mutta se vain lisäsi heidän vauhtiaan.

Olin yksin liikkumaan kykenemättömän miehen kanssa tietämässä metsässä, ehkä vihollisen ympäröimänä. Hänellä oli luodinhaava reidessään, ja hätäntymisestä johtuen hän oli melkein tolkuton. Autoin hänet suksieni päälle vatsalleen, annoin sauvojen päät hänen käsiinsä ja sauvojen toisesta päästä vetäen lähdin raahaamaan häntä pitkin latuja kahlaten metrinvahvuudessa hangessa. Kulku oli mahdollisimman hankalaa. Miehen vatsa laahasi suksien välissä lunta, sukset pyrkivät hajalle toisistaan, ja painavan taakan vetäminen moisessa lu-

Saavutettu tavoite on turvattava

messa alkoi ottaa voimille jo muutaman kymmenen metrin päässä. Metri metriltä kuitenkin matka taittui. Hiki suorastaan tippui jokaisesta huokosestani. Vähän väliä oli pysähdyttävä lepäämään. Joka hetki odotin vihollisen ilmestyvän ladulle. Se olisi merkinnyt samaa kuin tuho. Parhaassakin tapauksessa vangiksi joutumista. Puolenpäivän aikaan pääsin vihdoinkin tielle. Yli kaksi tuntia oli kulunut vajaan kahden kilometrin kulkemiseen. Kuin tilauksesta ajoi tietä pitkin melkein heti joku pioneeriporukkaan kuuluva hevonen, jonka sain pysäytetyksi, vaikka ajomiehellä oli hänelläkin kiire päästä pois vihollisen alta. Nostimme haavoittuneen kuorman päälle, ja ajomies lupasi viedä hänet ensimmäiseen tapaamaansa haavoittuneiden huoltopaikkaan.

Vasta iltahämärissä löysin oman joukkoni. Komppania ei ollut saanut muonaa puoleentoista vuorokauteen, niinpä komppanianpäällikkö lähetti minut etsimään toimitusjoukkuetta ja ohjaamaan muonan ja patruunatyökalujen tuojat komppanian luokse. Pataljoonan huolto ja komppanioiden toimitusjoukkueet olivat siirtymässä Kuikkalammen maastoon. Aikaisemmin keitetty ruoka oli hapanutun ja se oli kaadettava maahan. Uuden sopan kypsymistä odotellessani olen kirjoittanut muistiini nämä kertomani tapahtumat.

Kapteeni evp Eino Jäppinen

Eräs suomalainen rintamajermu

”JA MUIJA LÄHETTI TERVEISIÄ!”

Tarina tavallisesta sotilaasta

UUSI komppaniani oli konekiväärikomppania.

Olimme asemassa jossakin Kannaksella, missä vuosia kestänyt asemasota oli muovannut rintamalinjat kankeiksi ja sotatapahtumat köyhiksi.

Olin kysellyt edeltäjältäni kaikenmoista, minkä arvelin olevan tarpeellista voidakseni mahdollisimman nopeasti paneutua hänen paikalleen. Ainahan sitä sentään komppanian puitteisiin mahtuu yhtä ja toista sellaista, mikä uuden miehen on hyvä tietää voidakseen sopeutua kitkattomasti tehtävänsä uudessa ympäristössä.

Olihan siellä — niinkuin jokaisessa yksikössä ihmisestä muuallakin — omat yleiset ja vielä erikoiset huolensa. Pitkäaikainen ja uuvuttava asemasota jäyti mielialaa, maaston erikoisluonteesta johtuen olivat korsut joskus aamuisin vedenpaisumuksen vallassa — kevät kun oli — ja omassa korsussaniakin lillitteli epäystävällinen vesipuro pitkin hirsinää aiheuttaen epämiellyttävää kosteutta korsun keväthämäräiseen ilmaan.

Olihan siellä muutama ”vaikea tapauskin”. Oli muuankin — sanokamme häntä tässä vaikka sotamies Romppaiseksi — joka oli aiheuttanut edeltäjälleni paljon henkilökohtaista vaivaa ja komppanialle yleistä harmia.

Mies oli tuollainen itseensä sulkeutunut, juro tyyppi, sellaisenaan tuttu jokaiselle esimiesasemassa olleelle, yksilö, jonka oivallusten tutkiminen tuottaisi kiitollista mielihyvää kenelle tahansa psykologille, mutta jonkalaisen olemassaolo muuten melkoisen särmättömässä yksikössä ei tuntunut oikein miellyttävälle.

Hänen tilillään oli lukemattomia maininnan arvoisia tapahtumia enemmän tahi vähemmän törkeistä purnauksista aina toistuneisiin lomanylityksiin saakka. Mies oli kerta kaikkiaan pilannut maineensa esimiestensä silmissä, jopa niin, että pataljoonan komentajakin oli saanut aiheen puuttua

asioihin. Väitettiin hänen vaikuttavan ympäristöön — säkin haitallisesti ja mielialaa huonontavasti.

Niinpä ei ollut ihme, että alusta alkaen tunsin mielenkiintoa tätä ”merkittyä” miestä kohtaan ja etukäteen ajattelin, mitä vaikeuksia minulle mahdollisesti tulisi hänen kanssaan, sillä asemani vuoksi en myöskään voisi tinkiä kurin asettamista vaatimuksista erityisesti juuri niissä olosuhteissa, jolloin komppanialla oli vastuu rintamasta.

Mutta tässä — niinkuin monessa muussakin asiassa — tuli yllättävä sattuma avukseni, minkä asiaa monasti jälkepäinkin ajatellessani katsoin suoranaisesti vaikuttaneen tietynlaisen suhteen kehittymiseen välillämme. Romppaisen — komppaniamme pahimmanlaatuisen jermun — ja hänen päällikkönsä.

Oli kaunis maaliskuinen aamu ja aurinko oli kiivennyt jo korkealle, kun taistelulähetteni kanssa olin saapunut tavanmukaisella kierroksellani siihen konekivääriasemaan, missä Romppainen toimi konekivääriamupujana. Tämä asema oli työnnetty varsinaisen rintamalinjan eteen, niin että siitä voitiin hallita etumaastossa kiemurtelevan vanhan joen polveilevaa uomaa ja senvuoksi siinä oleminen vaati miehistöltä erityistä valppautta varsinkin yön aikana, jolloin vihollinen työnsi kuulovartiensa vastakkaiselle jokitörmälle ja lähetti partioitaan yli jokiuoman silloin tällöin. Pidin kk.asemaa arimpana koko pataljoonan lohkolla ja sen toimintaa erittäin vastuullisena. Miesten valppaudesta erityisesti riippui koko eteentyönnetyn aseman merkitys ja lisäksi miesten oma turvallisuus.

Sinä aamuna oli kuitenkin koko lohkolla täysin rauhallista. ”Eteentyönnetyn” vaiheilla oli tavallinen rintaman arkipäivä. Näytti siltä, että vain yksi mies puuttui sen korsun asukkien joukosta ja se oli Romppainen.

Pesäkkeessä olevalta vartiomieheltä sain kuulla

Romppaisen menneen linjojen edessä olevaan joki-uomaan noutamaan vettä siinä olevasta vähäisestä purosta ja tämän totesin itsekin vilkaistessani vartiomiehen osoittamaan suuntaan "ei kenenkään maalle".

Siellä istui Romppainen puron rannalla ja näytti olevan "römpsänsä" pesupuuhissa ikäänkuin tietämättömänä vaaranalaisen pesupaikkansa sijainnista.

Vartiomiehen tietämän mukaan ei vastakkaisella törmällä — noin parinsadan metrin päässä — pitänyt sillä hetkellä olla vihollisella miehitystä. Yöllä sensijaan oli ollut, mutta se oli aamulla luultavasti vedetty pois — vaikka kukapa sen niin varmasti tiesi. No, varmaa joka tapauksessa oli, ettei sieltä Romppaista siihen mennessä ollut häiritty ja sen piti osoittaa vihollisen tyhjentäneen asemansa päivän ajaksi.

Äkkiä juolahtaneen ajatuksen pakoittamana päätin ratkaista suhteeni Romppaiseen. Tässä on nyt tilaisuuteni, ajattelin itsekseni ja samassa hetkessä myös toimin.

Jätin lähettini pesäkkeeseen ja annoin vartiomiehelle ohjeet siltä varalta, että vastakkaiselta puolelta sittenkin avattaisiin tuli, sekä läksin alas purolle Romppaisen jälkiä.

Hän huomasi minut vasta kun olin aivan hänen vierellään ja hämmästyti huomattessaan kuka tulija oli. Istuuduin Romppaisen viereen ja siinä vasta totesin paikan olevan suojaisemman kuin mitä pesäkkeestä käsin olin saattanut kuvitella. Kulkusuunnaksi oli kuitenkin vihollisen tähytettävissä ja myöskin tulitettavissa.

Keskustelimme siinä aikamme, Romppainen ja minä, ensimmäisen kerran. Olin riisunut kypäräni tarkoituksellisesti, koska Romppainenkin oli paljain päin, ja tuo vähämerkityksellinen ele se sittemmin muodostui ikäänkuin avaimeksi Romppaisen ja minun välisessä suhteessani.

Olimme nousset palataksemme takaisin pesäkkeeseen, kun Romppainen huomautti:

— Eiköhän olis' syytä panna se kypärä päähän, on vähän semmoinen tämä paikka!

Sillä tavalla! Minun oli tunnustettava mielessäni, että Romppainen korjasi tädet pisteet ensimmäisestä tapaamisestamme.

Joitakin aikoja myöhemmin ilmestyi Romppainen korsulleni ja pyrki puheilleni. Sotilaallisuus, joka ei ollut hänen vahvimpia puoliaan, oli sitten viime näkemän huomattavasti kohentunut. Hänen asiansa se kuitenkin oli esittämisen arvoinen, ja se esittäminen tapahtui kuten vain Romppaiselta saattoi odottaa:

— Muija kirjoitti, saa pentuja. Mitenkähän sen loman kanssa?

Ja Romppainen katseli pitkän saappaansa varsia ikäänkuin häveten, että hänen — sellaisenkin jermun — piti puhua t ä l l a i s i s t a asioista esimiehensä kanssa, josta ei suinkaan tiennyt, miten se paus siihen suhtautuisi.

Mutta nyt sattui kuitenkin suhtautumaan myönteisesti — kaikesta huolimatta. Olin nimittäin juuri

itse sodan aikaisemmassa vaiheessa kokenut samantyyppiset tapahtumat omassa perheessäni, joten asia periaatteessa oli selvä. Ja jos näillä tapauksilla jotakin eroa olisi ollut, niin todennäköisesti Romppaisen hyväksi, sillä "muija" oli kirjoittanut myöskin olevan taloudellisia huolia, joista hän ei yksin selviäisi.

Suurempi "mutta" oli siinä, miten asiaan suhtautuisi pataljoonan komentaja, joka oli antanut Romppaiselle lomakiellon hänen huonon käyttäytymisensä vuoksi.

Lupasin kuitenkin neuvotella asiasta ja henkilökohtaisesti ilmoitin luottavani Romppaiseen. Yhdessä sovimme, että siitä lomasta ei tule "jälkipuheita".

No, Romppaisen loma aikana myönnettiin ja mies pääsi matkaan. Sotilaallisuuskin oli — mistä lie — tarttunut tällä välin Romppaisen hitaasti syttyvään olemukseen, niin ettei vääpeli ollut uskoa silmiään miehen noutaessa lomapapereitaan.

Epäuskoisimmat tosin sanoivat, että Romppaista ei sitten näy komppaniassa taas pitkään aikaan — loman päätyttyäkään, mutta itselläni oli toinen käsitys, vaikka en siitä liiemmin puhunut.

Kaikki lomat päättyivät aikanaan ja niin päättyi Romppaisenkin. En nyt erityisesti ollut hänen lomansa päättymistä ajatellut, joskin silloin tällöin tuli tietysti mies mieleenkin muitten asiointien yhteydessä, mutta jollain tavoin oli Romppainen herättänyt minussa luottamuksen itseensä ja tämä lomamatka tulisi olemaan koe sen luottamuksen arvosta.

Komppaniassa oli tapana, että lomalaiset ilmoittautuvat päällikölle — lomalaisauto kun saapui yleensä keskiyöllä perille — vasta seuraavana päivänä muun tapaamisen yhteydessä. Romppaisen saapuessa — hän tuli määräaikana — tapahtui kuitenkin poikkeus. Hän oli vaatimalla vaatinut herättämään minut saadakseen ilmoittautua palanneeksi lomaltaan. Niin sitten tapahtuikin ja siinä sitten keskusteltiin Romppaisen kanssa lomasta ja sen tapahtumista: Romppaisesta tuli sillä matkalla isä, sillä onnellisen perhetapahtuman seurauksena oli perheeseen syntynyt vanterra poika!

Kotona olivat nyt asiat kunnossa, ja niin näyttivät olevan asiat Romppaisen omaltakin kohdalta. Ryhti oli ikäänkuin parantunut, juro ilme lauhtunut ja sotilaallisuuttakin oli tullut lisää aimo annos — lomalla!

Mutta paras oli kuitenkin pohjalla, asia, jonka Romppainen halusi sanoa vielä ikäänkuin parhaimpina tuomisinaan:

— Ja muija lähetti Herra Kapteenille terveisiä!

Tunsin jotakin karheata nousevan kurkkuuni Romppaisen työntyessä ulos pimeään yöhön. Tiesin siellä astelevan miehen kohti tutuksi käynnyttä "eteentyönnettyään", kohti rintaman arkipäivää ja kohti velvollisuuksiaan.

Mutta minä tiesin myöskin, että tämän jälkeen me voisimme luottaa toisiimme, kaikissa vaiheissa — Romppainen ja minä!

VALO KATOSI, MUTTA USKO ELÄMÄÄN SÄILYI

OLI elokuun seitsemäs 1944. Pioneerikoulutuksen saaneena kersanttina kuului nyt Er.P 17:ään. Olimme vetäytymisvaiheessa pysähtyneet Suojärvelle ja valmistelimme siinä tukilinjaa. Taistelutoiminta alkoi olla asemasodan kaltaista. Pientä mylläkkää silloin tällöin.

Tuona päivänä sattui jostakin käsiini aikakaulehti, taisipa olla Hakkapeliitta. Siinä näin ja luin kuvauksen sokeasta sotainvaliidista, jonka oli pakko liikkuu opaskoiran ohjaamana. Ajattelin siinä kirjoitusta tutkiessani, että ei tuokaan nyt hauskaa olisi, vaeltaa sokeana elämänsä lävitse. Koko päivän oli minulla silloin vähän kuin kumma olo. Mietin ja tuumin, mitähän nyt tänään tapahtuukaan. En koskaan aikaisemmin ollut kokenut sellaista tunnetta, joka oli minulle kuin enne siitä, mitä ilta toisi tullessaan.

Meillä oli kenttävartiot tukilinjan edessä, ja venäläisillä ilmeisesti samaten omalla puolellaan. Saimme tehtäväksemme vangin sieppaamisen linjojen väliltä. Meitä oli muistaakseni 2—3 ryhmää, johtajanamme eräs ylikersantti. Minä pioneerina sain tehtäväkseni miinoittaa linjojen välillä kulkevan polun.

Komentopaikalla, josta matkamme alkoi, sattui olemaan eräs pioneeriluutnantti, ja muistan, kuinka hän toivotti onnea yrityksellemme.

Ja niin me lähdimme illan hämärtyessä suojärveläiseen, sammaleiseen metsämaastoon ensin ohi omien kenttävartioittemme. Pian löysimmekin venäläisten polun ja jäimme siihen odottamaan, että joku heikäläisistä tulisi. Saamani tehtävän mukaisesti ryhdyin polvillani asettamaan sammalikkoon tavallisia polkumiinoja, ”penaaleja”.

Olin saanut jo muutaman vaarallisista kapineistani paikoilleen ja olin juuri siirtymässä asettamaan taas uutta ”penaalia” kohdalleen, kun kuului valtava räjähdys ja kaikki musteni silmissäni. Oli täytynyt tapahtua niin, että yrittäessäni polvillani siirtyä uuteen paikkaan olin hämärässä huomaamattani koskettanut jotain oksaa, joka sattui olemaan sellaisella kohdalla, että sitä liikuttaessani se räjähdytti juuri asettamani miinan.

Ikmeellistä kyllä en menettänyt tajuntaani täysin, vaan kykenin huutamaan lähellä varmistamassa olleille jalkaväen pojille, joiden käsitin räjähdysten

vihollisissa herättämän huomion takia lähtevän paikalta:

— Ottakaa minut mukaan, vielä tässä eletään!

Olisivathan pojat muutenkin minut mukaansa otaneet, mutta niin vain muistan huutaneeni. Niin he saivat minut kantamalla ja kovalla kiireellä pois tapahtumapaikalta. Konepistooli riippui yhä kaulasani ja leipälaukussani oli vielä ”penaaleja”. Ei siinä kiireessä ehditty niitä heittää pois, vaikka haittasivatkin kantajiani.

Komppanian komentopaikalta kuljetettiin minut sitten purilailla lääkintätelttaan, jossa sain useampia pistoksia. Mitä niissä pistoksissa minulle annettiin, en tiedä, sillä nyt vasta menetin tajuntani.

Kului noin kuukauden päivät, ennen kuin tajuntani palasi ja käsitin, että olin vaikeasti haavoittunut. Olin silloin Pälksaaren kenttäsairaalassa. Syyskuussa minut siirrettiin Varkauteen.

Olin sairaalassa maateessani mielessäni toivonut, että saisin silmiini näön takaisin. Samoin luulin vielä, että käteniakin paranisivat ennalleen, sillä käsien hermot kertoivat minulle yhä, että kyllä minulla vielä sormet ovat tallella. Olin kysellyt, huonetoverini jälkeen päin kertoivat, jo Pälksaaren sairaalassa maateessani, että kyllä kai minä tästä paranen, mutta lääkäreiden vastaukset olivat vielä olleet vain vältteleviä.

Syys-lokakuun vaihteessa kysyi kerran huonetoverini, tiedätkö, miten käsieni laita on.

— Arvelen oikeassa kädessäni olevan kolme sormea jäljellä ja vasemmassa kaksi.

Toverini kertoi sitten totuuden: vasemman käteni sormista on vain peukalo jäljellä, oikean käden kaikki sormet ovat menneet.

Muistan, miten Varkaudessa kerran oli hetki, jolloin toivoin, että näkisin edes sen verran kuin lyijykynän reiän läpi näkee silloin, kun lyijy on poistettu!

*

Siitä sitten elämän täytyi jatkua. Vaikeata oli ensin oppia liikkumaan sokeana pimeässä. Pöydän ympäri aloitettiin kävelemisharjoitukset. Kaikki alkoi kuitenkin vähitellen luistaa. Sopeutuminen ei loppujen lopuksi niin vaikeata ollutkaan, kuin saattaisi ajatella, vaikka kohtalo ainakin aluksi kovalta tuntui.

VIHOLLISIA BUNKKERIKELLARISSA OMALLA PUOLELLAMME

OLIMME, II/KTR 8:n miehet, talvisodan alussa Kiviniemessä. Sotapäiviä oli kulunut jo viikon verran. Venäläiset olivat Vuoksen ja Suvannon välisen kapeikon toisella puolella, ja omat asemamme vastapäätä. Kapeikon kohdalla olleet rautatie- ja maantiesillat oli räjäytetty.

Venäläiset yrittivät usein yön hämärissä lähettää ponttooneilla miehiä Vuoksen ylävirralta virtaa pitkin asemiamme kohti. Näitä ponttooneita tuhottiin aina silloin tällöin ja saatiin vangiksikin joitakin 3—5 miehen ryhmiä.

Siinä lähellä entisiä rautatie- ja maantiesilloja, Vuoksen ja maantien välissä, aivan veden rajassa omien asemiemme puolella oli puolivalmis rakennus, ns. Mustosen autokorjaamo. Öiseen aikaan, jolloin oli turvallisempaa liikkuu rintamasuunnassa, kuljettiin huolettomasti tuon autokorjaamon ohitse, olihan se omalla puolella Vuoksea. Mutta jokaisena yönä tuli kaatuneita tappiolistalle. Pidimme itsensä selvänä, että surmanluodit tulivat vihollisen asemista joen toiselta puolelta.

Eräänä yönä lähti lähettini käymään naapurikor-suissa. Hän ei ehtinyt pitkällekkään, kun sai luodin osakseen ja kaatui siihen. Eräs alikersantti ja sotamies lähetettiin häntä noutamaan, mutta alikersantti tuupertui luodinosumaan noin kymmenen metrin päässä autokorjaamosta. Tällöin mukana ollut sotamies totesi, että surmanluoti oli ammuttu tuon omalla puolella olevan Mustosen autokorjaamon kellari-ikkunasta.

Rakennus alkoi nyt kiinnostaa meitä. Kun huomasimme, että läheisyydestä oli kadonnut lehmänruho, joka oli maannut siinä pommituksen jäljiltä, oltiin varmoja uskomaan, että rakennuksessa oli jotain erikoista.

Rykmentin esikunnassa herättivät raporttimme kuitenkin aluksi epäilystä, sillä tuntui tosiaankin oudolta ajatella, että omalla puolellamme olevassa rakennuksessa olisi vihollisia. Majuri Sahlgren saapui tutkimaan tilannetta, mutta hän ei ehtinyt kuin sadan metrin päähän autotallista, kun myöskin sai surmanluodin. Nyt asetettiin suorasuuntaustykki kapteeni Metsolan johtamana tuhoamaan tätä vihollispesäkettä. Mutta kun hevosvetoinen tykki tuotiin noin kahdensadan metrin etäisyyteen rakennuksesta, onnistui vihollisen luukusta ampuen tuhota muutamia hevosiä. Todettiin pian, että suorasuuntauksella on mahdotonta tuhota pesäkettä, sillä oltiin havaittu, että rakennuksessa oli betoninen maan-alainen kellari, jossa vihollinen piileskeli ja jonka luukuista se ampui.

Iltahämärissä tuotiin paikalle nyt jalkaväkikompania. Sen tehtävänä oli tuhota kellariin kätkeytyneet viholliset. Rakennukseen päästyä löydettiin lattiasta kellariin johtava luukku. Venäjänkielentaitoinen rajakersantti huusi kellariin kehoittaen siellä olevia tulemaan ulos, mikäli vielä hengissä olivat. Vastausta ei kuulunut, mutta kyynelkaasupommien avulla vihdoin saatiin sitkeät piileskelijät kätkestään esille. Heitä oli upseeri ja 27 miestä.

Nämä Mustosen autokorjaamoon meidän puolellemme kätkeytyneet viholliset olivat aiheuttaneet usean kymmenen meikäläisen kaatumisen joulukuun 8:n ja 12:n päivän välisenä aikana. Noin viisi päivää olivat siis viholliset olleet kellaribunkkerissaan, josta muuten oli ovi suoraan Vuokselle. Ehkäpä vihollisen tarkoituksena oli ylittää Vuoksi tältä noin 80 metrin levyiseltä kapeimmalta kohdaltaan, ja miehet oli lähetetty siinä mielessä tuohon kellariin.

Vaikka olenkin maanviljelijä, katsoin kuitenkin parhaaksi sairaalasta päästyä hakeutua Helsinkiin, jossa on suurimmat mahdollisuudet kehittää itseään uusien olosuhteiden mukaisesti. Kävin Mustiossa sokeain kurssikodissa pistekirjoitus- ja -lukukurssin sekä konekirjoituskurssin. Sain sitten Kauppakoulussa kuuntelijaooppilaana suoritettua kaksivuotisen kurssin ja myöhemmin kävin vielä puhelinvälittäjän kurssin, jonka jälkeen olen odottanut vastaavan

toimipaikan löytymistä. Sokeain Ammattikoulussa kävin myös kurssin, jonka aikana opin kynnysmattojen tekemisen taidon.

*

Näin kertoi lehdellemme kauniissa, valoisassa kodissaan kersantti Veikko Haaranen, josta hyvin voidaan sanoa, että vaikka hän paljon muun lisäksi menettikin silmiensä valon, hän on kuitenkin säilyttänyt uskonsa elämään.

Taistelulähetinä Koukunniemen nelosessa

TALVISODAN Taipaleella olin taistelulähetinä Koukunniemen nelostukikohdassa. Kerran tuli Kirvesmäen puolelta konekiväärimiehiä korsullemme sanoen, että nyt ovat linjat murtuneet.

No, hätähän siinä sitten meidänkin korsussamme tuli, kun tuollainen ilmoitus tuotiin lähilohkolta. Korsussa olevat esimieheni sanoivat, että jospa minä lähtisin Karmankoloon parempaa tietoa asiasta kysymään, ja siitä sitten vielä edelleen pataljoonan komentokorsulle, jollei Karmankolossa asioita tiedettäisi. Sain sitten tiedustelua koskevan paperipalankin mukaani siltä varalta, että sattuisin unohtamaan ne esimiesteni sanat, jotka mieleeni oli painettu.

Korsun molemmissa päissä oli käytävä. Lähdin omien joukkojen puoleisesta käytävästä juoksemaan Karmankoloa kohti. Matkahan oli lyhyt, vain sataviisikymmentä, parisataa metriä. Vihollisen keskitys oli melkoinen, ja voin sanoa, että joka kerran kun hyppäsin kranaatin tekemään kuoppaan, oli jo seuraava kuoppa pian valmiina lähelläni. Niin hypelin kuoppa kuopalta Karmankoloa kohti. Kello taisi olla siinä 11:n maissa päivällä.

Kun sitten vihdoin Karmankolon korsunsuulle pääsin, olin niin poikki, että polvilleni menin parestakin. Huohotin vain, enkä muuta voinut. Kai se pelosta johtui. Siinä oli joku konekiväärikomppanian luutnantti, joka antoi kenttäpullostaan vettä juodakseni, ja niin sitten selvisin.

Omasta korsustani lähtiessäni otin kiväärin mukaani. Se oli niitä vanhanaikaisia venäläisiä pitkäpiippuisia. Tämän kiväärin nyt pistin Karmankolon korsun reunnaan, ja silloin huomasin, että kiväärin piippu oli pahasti mutkalla. Hämmästyin, sillä kyllä kivääri oli ollut suorapiippuinen matkalleni lähtiessäni. En oikein voinut käsittää, mikä piipun vääntymisen oli aiheuttanut, mutta kyllä kai se siitä kuopasta kuoppaan pomppimisestani johtui.

Karmankolossa ei kuitenkaan enempää tiedetty kuin omallakaan korsullemme. Niin sitten jatkoin polkua pitkin pataljoonan komentokorsulle. Siinä tuli vastaan eräs eversti. Kerroin asiani hänelle ja sain tarpeelliset tiedot perille vietäväksi. Samassa räjähti kranaatti kuitenkin mielestäni melkoisen lähellä, ja minä painuin matalaksi. Eversti seisoikin suorana ja löi kädellään olalleni: eihän se nyt vielä liikikään tullut! — Ja minun mielestäni se kun pamahti aivan äärettömän liki minua. Mutta olinkin vielä vihreä sodassa.

”Se kasematti on sellaisessa pahassa paikassa”

SAIN Taipaleella kerran talvisodan aikana tehtäväseni lähteä Kekinniemen kasemattiin viemään pojille tuliaispaketteja. Oppaakseni sain lyhytjalkaisen, väärsäärisen sotamiehen, joka kantoi kivääriään peukalo hihnalla. Olin uusi mies rintamalla, ja minusta tuntui, että kranaatit tulevat nyt juuri ihan kohdalle. Koetin kaivautua lumeen, jota silloin vielä oli siinä Kekinniemen etumaastossa. Kun sitten hetken kuluttua paketteineni aloin ryömiä ylös, katseli tämä väärsäärinen oppaani minua ja sanoi:

— Eiköhän sovita niin, että ensikerralla, kun todella on syytä painautua maihin, pistän minä vasemman käteni lumihankeen. Silloin sitten menet matalaksi, mutta et ennen.

Oppaani kulki edelläni ja auttoi pakettien kantamisessa. Taapersin perässä ja pidin silmä kovana varalla hänen vasenta kättään, että koska se menee lähelle hankea. Mutta ei, ei vain, vaikka minun mielestäni olisi ollut syytä jo monta kertaa. Perässä astelin ja katselin niitä vääriä sääriä ja vasenta kättä. Kerran sitten käsi upposi nopeasti hankeen, ja samassa minäkin olin matalana.

Päästiin siitä sitten paketteinemme jälleen jatkaamaan matkaa. Oppaani sanoi pian:

— Kuulehan, se Kekinniemen kasematti on vähän sellaisessa pahassa paikassa. Pian tullaan kohtaan, josta lähisaareissa oleva vihollinen voi hyvin kuulla pakkasessa askeleittemme narinan.

— Milläs siitä sitten mennään ja mitä sitten tapahtuu?

— No, ei muuta kuin että piiskatykki alkaa laulaa, jos meidät huomaavat. Ja meidän on vain juostava, niin lujasti kuin jalkamme kestävät.

Jatkettiin matkaa väärät sääret edelläni tietä näyttäen. Pääsimme pienelle polulle, joka vei Kekinniemen kasemattiin. Silloin oppaani riuhtasi juoksuun ja huusi minulle:

— Nyt tulet kiireesti mukaan!

Minähän tietysti kompastuin paketteineni ja kaaduin pitkälleni. Samassa vihollisen piiskatykki toivotti meidät tervetulleiksi vaaralliselle alueelle. Pieniä syöksyjä tehden siitä sentään jotenkuten selvisin kasemattiin, jossa jo tiedettiin että vieraita tulee, koska vahtikoira haukkui. Se piiskatykki nimittäin.

Salaperäiset koirat

TULIN 19-vuotiaana alokkaana talvisodan Taivaleelle. Kaikki oli minulle siellä outoa ja uutta. Jouduin pian haavoittuneita kuljettamaan etulinjasta, ja silloin sattui kohdalleni merkillinen tapaus.

Eräänä päivänä ilmestyi viereeni kaksi voimakasrakenteista koira. En tänäkään päivänä tiedä, mistä ne tulivat, mutta minuun ne kiintyivät ja luokseni jäivät. Uskollisesti ne avustivat minua haavoittuneiden kuljetuksessa, vetivät ahkiota korsulle. Ne olivat joka paikassa mukana ja pitivät vielä huolta siitä, että kukaan ei päässyt minua häiritsemään työssäni.

Yhtä salaperäisesti kuin koirat olivat luokseni ilmestyneet, yhtä salaperäisesti ne jonkun päivän kulluttua hävisivät. Mihän, sitä en tiedä.

Mutta suuri apu oli minulle niistä ollut.

Korporaali Eino Vuorio

Ihmeellisiä sotilaita

KENRAALI Siilasvuo oli erään saksalaisen everstin kanssa matkalla Taivalkoskelle. Erämaataipaleella Juntusrannan lähellä marssi tietä pitkin reppuselkäinen, väsyneeltä vaikuttava sotamies. Kuljettaja kysyi silloin auton takaosassa olevilta upseereilta, saisiko hän ottaa miehen kyytiin, jos mies on lomamatkalla. Saatuaan myönteisen vastauksen kuljettaja pysäytti auton ja kehoitti miestä nousemaan viereensä varmistauduttuaan ensin siitä, että sotilas oli lomalle menossa.

Parinkymmenen kilometrin ajon jälkeen nähtiin tien sivussa pieni mökki, jonka sotamies ilmoitti olevan kotinsa. Auton pysähdettyä mies kaivoi lompakkonsa esille kysyen paljonko oli velkaa. Kuljettaja kehoitti kysymään takana istuvalta kenraalilta. Sotamies huomasi vasta nyt, että autossa oli muitakin, teki rauhallisesti asennon, pani lompakkonsa taskuun ja kaivoi toisesta taskusta Työmies-askin, avasi sen, tarjosi tupakkaa sanoen:

— Saisiko olla?

Kenraali otti tupakan, vaihtoi muutaman ystävällisen sanan sotamiehen kanssa, ja matkaa jatkettiin.

Saksalainen vieras oli kiinnostuneena seurannut tapahtumaa ja pyysi nyt kenraaliamme selostamaan keskustelua. Kenraali Siilasvuo olikin selittänyt tähän tapaan:

— Kun tuo sotamies huomasi meidät, käsitti hän heti, ettei sopinut maksaa kyytiä meille rahana. Sensijaan hän osoitti sotilaan suurinta kohteliaisuutta upseerille ollessaan valmis luovuttamaan osan viiden tupakan kallisarvoisesta päiväannoksestaan meille.

Saksalainen eversti kuului tähän sanoneen vain:

— Wunderbare Soldaten! Ihmeellisiä sotilaita!

JUTTU KULKEE RINTAMALLA

SEURAAVASSA julkaistut pikkupalat on koottu *Tyrjän Rykmentin Rintamalehden* 1943 ja 1944 vuosikerroista. Ne ovat mainioita esimerkkejä alati hersyneestä korsuhumorista. Toimitus toivoo saavansa niitä edelleenkin lukijoiltaan.

"Kehitys kulkee edellä sivistyksen", sanoi UrP:n esikuntakorpraali Raninen, kun sauna oli valmis, mutta pyykkiä ei kuulunut rykmentistä.

*

"Mikähän toi mejän tohtorikin on siviilissä", murisi sotamies P. tultuaan koopeen kera Jsp-korsulta.

*

"Ei mylläri sovi suutarin kanssa samaan kuoppaan", sanoi sotamies Sinkkinen, siviiliammatiltaan mylläri, kun räjähtämätön kranaatti vierelle putosi.

*

Luutnantti Tauno Sutela piti oppituntia konekivääristä ja kysyi, miksi sellaista konekivääriä sanotaan, joka on asetettu viivytystehtävään. Poikien lanttu ei säteilyt.

Sutela: "No, miksi sanotaan kelloa, joka on asetettu seinälle?"

Sotamies N: "Seinäkelloksi".

Sutela: "Ihan niin. Ja miksi sanomme siis konekivääriä, joka on asetettu viivytystehtävään?"

Sotamies N innostuneena: "SEINÄKONEKIVÄÄRIKSI!"

*

"Ärähtää kuin vihainen velkamies", sanoi isäntä Kohvakka, kun kuustumainen vierellä räjähti.

*

Joku oli tuonut herkkäsytytteisen 5 ½ tuumaisen korsun pihalle, mistä se lumen sulaessa alta keikahti kumoon ja vierähti ovelle. Pohdittiin pitkään, miten saataisiin vaarallinen kapine pois. Lopulta otti korpraali Keijo Rautiainen sen olalleen ja kantoi — riu'un taakse. Kerrotaan, että eräät korsulaiset suorittavat nykyisin välttämättömät asiansa oikein salamasotavauhia.

*

"Kolinan huippu ei enää ole kahden luurangon tappelu peltikatolla, vaan soppakuskin lähtö etulinjasta", väittää luutnantti Takala.

*

"Eihän pommitus mitään, mutta se rokotus!" tuumi kovia kokenut esikuntaväki.

*

Tuoreita appelsiineja myytävänä Rajahovissa tänään klo 12 alkaen 30 markalla kappale. Huom! Samalle ostajalle korkeintaan 10 kiloa (Aprillipäivänä 1944).

*

"Valittu ilmeisesti valokuvan perusteella", sanoi luutnantti Kallonen, kun Iltalomaravintolan lottien esiinmarssia katseli.

*

"Tavanmukaista tulitoimintaa", sanoi alikersantti Valli, kun Elsalta kirjeen sai.

*

Sotamies Veikko Laitinen: "Kuules Mikko, eikös aletais mekin kimpassa suunnitella sitä kihlalomaa?"

Alikersantti Mikko Minkkinen: "Ottaisitko sinä minut?"

*

Oletteko koskaan nähnyt

— kotijoukoissa palvelevaa, joka ei kiroilisi sodan rasituksia?

— tarviketta, josta ei olisi keitetty korviketta?

— sotilasta, jolla riittäisivät tupakat lauantaihin saakka?

KANSIKUVANA on TK-mies *Kari Suomalaisen* rintamalla 17. 10. 1942 tekemä piirros.

5152
OULU

Antrasiittia — koksia — kivihiiltä

JALANDERCO

Suomen Laivanselvittäjä-
ja laiva-
meklari-
liiton
jäsen

Suomen Hiilikauppiait-
ten yhdistyksen jäsen

LAIVANSSELVITYS-, HUOLINTA- JA AHTAUSLIIKE

OTTO WUORIO Oy

Rakennusliike

Helsinki

WILJO BYSTRÖM & Co Oy

Oulu

Tervetullut
uutuus!

BRASIL
kahvi

voimakas
sekoitus

1/4 kg
265:-

Pauligin BRASIL-kahvi on voimakasta brasilialaisista kahvilaaduista paahdettu erikoissekoitus, jollaisesta juuri voimakkaan kahvin ystävät pitävät. BRASIL-kahvia on saatavana sekä papuina että leikattuna.

Nauttikaa nyt oikein hyvää kahvia

-tietysti **PAULIGIN**
päiväystuoretta kahvia!

Paulig on hyvän kahvin tuottaja jo vuodesta 1876

HOTELLI KOUVOLA

Kouvolassa Kauppakatu 12

Ensi luokan hotelliravintola

SUOSITELLAAN

HELSINGISSÄ EVAKUOIDAAN

Mikkelissä huhutaan, että Helsingissä evakuoidaan ja suurin osa virastoista on jo siirretty maaseudulle. Eräs Mikkelin täti oli käynyt Kouvolassa ja nähnyt siellä jonon junanvaunuja, joista jokaisen kyljessä seiso: HELSINKI—VIRASTOJA, HELSINKI—VIRASTOJA.

Tyrjän Rykmentin Rintamalehti 1943

ASEMIA

Keskusteltiinpa kerran asemista eräässä 1. K:n korsussa. Selvitettiin tuliasemat, vaihtoasemat ja suoja-asemat.

— Vieläkö tiedätte muita asemia, kysyi vänrikki.

— Rantasalmen asema, huokasi haikeasti juuri lomalta palannut sotamies N.

Tyrjän Rykmentin Rintamalehti 1943

YHDYSPANKKI

**Tornionjoen
UITTOYHDISTYS**

TORNIO
Puhelin 145

**KEN POHJOLASSA
VAKUUTAA
HÄN KALLIOLE
RAKENTAA**

VAKUUTUSOSAKEYHTIÖ
POHJOLA
HELSINKI - ALEKSANTERINKATU 44

Pankki palvelee yhteiskuntaa

Jatkuva kehitys talouselämämme eri aloilla vaatii yhä enemmän pääomaa. Ilmansitä ei yhteiskunnan vaurastuminen ja elintason nousu ole mahdollista.

Kansallispankki — **suomalainen suurliikepankki** — pyrkii kaikessa toiminnassaan edistämään ja tukemaan taloudellista vaurastumistamme.

Kansallispankki palvelee Teitä kaikissa pankkitoiminnan alaan kuuluvissa asioissa asiantuntemuksella ja joustavasti — tervetuloa lähimpään KOP:n konttoriin!

KANSALLIS-OSAKE-PANKKI

— yli 250 konttoria —

JOKER

lateksimaali

kansainvälistä luokkaa oleva suomalainen laatutuote

Kun tarvitset nopeasti kuivuvaa ja pesunkestävää lateksimaalia sisäseiniänne varten, käytäkää JOKERIA.

TIKKURILAN VÄRITEHTAAT

— maan suurin alallaan —

Kemijoen UITTOYHDISTYS

Rovaniemi